

čàbar *m* <G -bra, N mn. -brovi> (14. st.)

△ *čàbrenī prid.*, *čàbrenīk m* <G *čàbrenika*, N mn. *čàbrenici*>, *čàbrenījak m* <G *čàbrenjaka*, N mn. *čàbrenjáci*>, *čàbrica ž.*, *čàbric m dem.*

□ *čabar* (RKKJ)

◆ Od prasl. *čьbьrь (stsl. čьbьrь (slov. *čebèr*, polj. *ceber*, češ. *žber*), lit. *kibiras* 'posuda'. Dalja je etimologija nejasna; možda se radi o izvedenici iz korijena koji je u lit. glagolu *kibiti* 'visjeti'. Tada bi prasl. *čьbьrь prvotno bio naziv za posudu s ručkom koja se vješa na zid.

◇ Skok I: 284, Gluhak 170, Sławski II: 308f.

čàčak *m* "grude, kamenje na putu" <G -čka, N mn. -čki, G *čàčākā*> (18. st.)

△ *čàč* (*čàće*) *m*, *čàčkòviti prid.* <odr. -ī>

◆ Udvajanjem izvedeno iz korijena koji je u prasl. glagolu *čьkati 'bosti, udarati' (rus. *čkat'*, češ. *čkátí*).

◇ Skok I: 285f., Sławski II: 309f.

čàčkati *nesvrš.* <prez. -ām, pril. sad. -ajūci, gl. im.> (19. st.)

△ *iščàčkati svrš.* <prez. -ām, pril. pr. -āvši, prid. trp. *iščàčkān*>,

iščàčkāvati nesvrš. <prez. *iščàčkāvām*, pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje>,

pròčàčkati svrš. <prez. -ām, pril. pr. -āvši, prid. trp. *pròčàčkān*>,

pròčàčkāvati nesvrš. <prez. *pròčàčkāvām*, pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje>

△ *čàčkalica ž.*, *čàčmuti svrš.* <prez. -nēm, pril. pr. -ūvši, prid. rad. *čàčmuo*>

□ *č'akati* (Varaždin); *čàčk'ati* (Gola)

◆ Ekspresivna tvorba od korijena koji je u prasl. *čьkati 'bosti, udarati', v. *čàčak*; *čkati* je zabilježeno kod Vuka; slični ekspresivno-onomatopejski glagoli postoje i u drugim slav. jezicima, usp. polj. *ciaćkać się* 'zabavljati se', bug. dij. *čjáčkam* 'zabavljati se'; lako je moguće da je u hrv. *čàčkati* ukršteno nekoliko sličnih onomatopeja.

◇ Skok I: 286., Sławski II: 104.

čàđa *ž* <I -dōm> (17. st.)

△ *pòčàđavjeti svrš.* <prez. *pòčàđavīm*, pril. pr. -īvši, prid. rad.

pòčàđavio/pòčàđavjela ž., *pòčàđiti svrš.* <prez. -īm, pril. pr. -īvši, prid. rad. *pòčàđio/pòčàđila ž.*, prid. trp. *pòčàđen*>, *zàčàđenōst ž* <G -osti, I -osti/-ošću>, *zàčàđiti (se) svrš.* <prez. *zàčàđīm (se)*, pril. pr. -īvši (se), prid. trp. *zàčàđen*>, *zàčàđivati nesvrš.* <prez. *zàčàđujēm*, pril. sad. *zàčàđujūci*, gl. im. -ānje>,

△ *čàđara ž.*, *čàđast prid.* <odr. -ī>, *čàđav*, *čàđavac m* <G -āvca, N mn. -āvci>,

čàđavini nesvrš. <prez. -īm, pril. sad. -vēci, prid. rad.

čàđavio/čàđavila ž., gl. im. -vljēnje>, *čàđavjeti nesvrš.* <prez. -vīm, pril. sad. -vēci, prid. rad. *čàđavio/čàđavjela ž.*, gl. im. -vljēnje>, *čàđavōst ž* <G -osti, I -osti/-ošću>, *čàđini nesvrš.* <prez. -īm, pril. sad. -dēci, gl. im. -dēnje>, *čàđni prid.*

□ *čàđa* (Vrgada)

◇ (RKKJ), Potvrđen pridjev *čàđav*, *čàņav* (Gola), Potvrđen pridjev *č'āņaf*

◆ Od prasl. *čàđь, *čàđьb 'dim koji nastaje pri spaljivanju' (slov. *čad*, rus. *čad*, polj. *czad*); u hrv. je posvjedočeno *čad* (ARj.), no taj je oblik vjerojatno iz ruskoga nije posve razjašnjeno neslaganje u naglasku u slav. jezicima; hrv. i rus. upućuju na akut, dok slov. ukazuje na izvorni cirkumfleks; vjerojatno je na *čàđь stajao cirkumfleks (po Meilletovu zakonu), a na izvedenici *čàđьb cirkumfleks, no poslije su oba oblika analoški utjecali jedan na drugoga. U balt. jezicima usporednica je stprus. *accodis* 'dimnjak', s istim prijevornim stupnjem -ō- < *oh₁- kao u hrv. *kāditi* (v.). Etimološka veza sa skr. *kadrū-* 'smeđ', grč. *kédros* 'cedar' nije sigurna, jer čini se da je bsl. oblike najlakše izvesti iz ie. *keh₁d- (u prijevornosti s *koh₁d-). Zbog toga se može pomisliti na vezu sa stir. *cáid* 'svet, čist' < *koh₁d-, pode li se od temeljnoga značenja 'obredno pročišćen dimom'. Iz istoga bi korijena moglo biti i ir. *cáide* 'prljavština' (od starijega značenja 'dim,, čada').

◇ Skok I: 287, Gluhak 170, Snój 79, Sławski II: 105f., Frisk I: 808, Pokorný 537, Vendryès C-9f.

čàgalj *m* <G -glja, N mn. -gljevi> (17. st.)

◆ Iz tur. *çakal*, što je iz perz. *sāgāl*. U perzijski je riječ posuđena iz skr. *šyālá-*.

◇ Skok I: 287, Škaljić 159, Vasmer III: 366.

čàhura *ž* <G *čàhure*> (19. st.)

◆ Od prasl. *čaxūra (slovač. dij. *čachor* 'posuda u kojoj kosac čuva bruseve'), što je od istog korijena od kojega i *čàša* (v.).

◇ Sławski II: 118.

čàj *m* (19. st.)

◆ Posuđeno iz tur. *çay*, što je preko mongolskoga iz kin. *chá yè* 'čajni list'. Prema drugom mišljenju riječ *čàj* posuđena je iz rus. *čaj*, što je također iz nekog turkijskog jezika (zacijelo tatarskoga).

◇ Gluhak 170, Škaljić 159, Snój 79.

čàk *pril.* (17. st.)

◆ Balkanski turcizam (usp. alb. *çak*, bug. *čak*), iz tur. *çak* 'sve do'.

◇ Skok I: 289, Gluhak 171, Škaljić 159.

čàma *ž* (19. st.)

△ *učmati (se) svrš.* <prez. -ām (se), pril. pr. -āvši (se), prid. rad. *učmao (se)*>, *učmalōst ž* <G -osti, I -osti/-ošću>

△ *čàman prid.* <odr. -mī>, *čàmāvka ž.*, *čàmānjati nesvrš.* <prez. -ām,

pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje>, *čàmīti nesvrš.* <prez. -īm, pril. sad. -mēci, gl. im. -mljēnje>,

čàmotan prid. <odr. -mī>, *čàmōtinja ž.*, *čàmōvati nesvrš.* <prez. *čàmujēm*, pril. sad. *čàmujūci*, gl. im. -ānje>

◆ Od prasl. *čьma, što je apstraktna imenica od glagola *čьmēti 'dosadivati se' (slov. *čmēti* 'čamiti' polj. *čmieć* 'pobolijevati'). Od istog korijena od kojega je kauzativ *komīti 'pritisirati' (v. *okōmīti se*).

◇ Skok I: 292, Gluhak 171, Sławski II: 312f.

čàmac *m* <G -mca, N mn. -mci, G *čàmācā*> (19. st.)

△ *čàmcīc m dem.*, *čàmcīna m augm.*

◆ Imenica izvedena iz turcizma *čām* 'jela' što je od tur. *çam* 'bor'; isprva je *čàmac* označivalo malo riječno plovilo od drveta, posebice od jelovine, no danas je gotovo posve istisnulo stariju riječ *čūn* za manje plovilo u općenitom smislu.

◇ Skok I: 292, Škaljić 162.

čàndrkati *nesvrš.* <prez. -ām, pril. sad. -ajūci/čàndrčūci, gl. im. -ānje>

◆ Ekspresivna tvorba kao i polazno *čàndrati* (ARj.) 'dosadno moljakti', usp.i *tàndrljati* 'pričati koješta'.

◇ Skok I: 293.

čàngrizati *nesvrš.* <prez. -ām, pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje> (18. st.)

△ *čàngrizalica m* <N mn. -e>, *čàngrizalo sr.*, *čàngrizavo prid.* <odr. -ī>, *čàngrizavac m* <G -āvca, V -āvče, N mn. -āvci>, *čàngrizavōst ž* <G -osti, I -osti/-ošću>

◆ Vjerojatno preobličeno na temelju ngrč. *tzingra* 'svada', *tzinkrizō* 'ljutiti, podbadati'. Slične riječi postoje i u drugim balkanskim jezicima, a u hrv. je posuđenica ukrštena s domaćim glagolom *grīsti* (v.).

◇ Skok I: 293.

čàpati *nesvrš.* <prez. -ām, pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje> (18. st.)

△ *čàpkati nesvrš.* <prez. -ām, pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje>, *čàpnuti*

svrš. <prez. -nēm, pril. pr. -ūvši, prid. rad. *čàpnuo*>

□ *čàpati* (Varaždin)

◆ Od prasl. *čàpati 'snažno, naglo hvatati' (slov. *čapati*, rus. dij. *čapat'*, polj. dij. *czapić*), vjerojatno izvedeno iz onomatopeje *čarp 'uzvik pri naglom hvatanju' (slov. *čap*, kašup. *čap*), usp.i sličnu onomatopejsku tvorbu u lit. *čiópti* 'zgrabiti'; malo je vjerojatna veza s lat. *capere* 'uzeti, uhvatiti'.

◇ Snój 79, Sławski II: 109f.

čaplja *ž* <G mn. *čāpljā/-ī*> (16. st.)

△ *čāpljan m*, *čāpljast prid.* <odr. -ī>

□ *čapla, čapla* (RKKJ); *čāpla* (Varaždin); *č'apla* (Gola)

◆ Od prasl. *čapja (slov. *čāplja*, rus. *čāplja*, rus. dij. *čāplja*, polj. *czapla*), što je imenica izvedena iz osnove glagola *čāpati* (v.) naziv je ptice isprva značio nešto kao 'hvataljka', zacijelo zbog dugog kljuna kojim hvata ribu. U hrv. dijalektima zabilježeno je i značenje 'nokat, pandža', što zacijelo odražava prvotno značenje, usp. *čāporak* 'ptičija pandža' (v.).

◇ Skok I: 294, Snój 79, Slawski II: 111f.

čāporak *m* <G -ōrka, N mn. -ōrci> (19. st.)

△ *čāporast prid.* <odr. -ī>

◆ Kao i srp. dij. *čāpak* 'nokat ptica i životinja' i *čāplja* (v.), izvedenica iz glagola *čāpati* 'hvatati' (v.).

◇ Skok I: 294.

čār *m* <G mn. *čāri/čārā*> (16. st.)

△ *dočāratī svrš.* <prez. *dočārām*, pril. pr. -āvši, prid. trp. *dočārām*>

dočārāvati nesvrš. <prez. *dočārāvām*, pril. sad. -ajūci, prid. trp.

dočārāvām, gl. im. -ānje>, *dočārjiv (dočārju) prid.* <odr. -ī>, *očāratī*

(se) *svrš.* <prez. *očārām* (se), pril. pr. -āvši (se), prid. trp. *očārām*>

očārānōst ž <G -osti, I -osti/-ošću>, *očārāvati nesvrš.* <prez. *očārāvām*,

pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje>, *opčāratī svrš.* <prez. *opčārām*, pril. pr. -

āvši, prid. trp. *opčārām*>, *opčārāvati nesvrš.* <prez. *opčārāvām*, pril. sad.

-ajūci, gl. im. -ānje>, *razočārātī svrš.* <prez. *razočārām*, pril. pr. -āvši,

prid. trp. *razočārām*>, *razočārānōst ž* <G -osti, I -osti/-ošću>

razočāranje sr, *razočārāvati nesvrš.* <prez. *razočārāvām*, pril. sad. -

ajūci, gl. im. -ānje>, *razočāranje sr*, *učāratī svrš.* <prez. *učārām*, pril. pr. -

āvši, prid. trp. *učārām*>, *učārāvati svrš.* <prez. *učārāvām*, pril. sad. -ajūci,

gl. im. -ānje>, *začāratī svrš.* <prez. *začārām*, pril. pr. -āvši, prid. trp.

začārām>, *začārānōst ž* <G -osti, I -osti/-ošću>, *začārāvati nesvrš.*

<prez. *začārāvām*, pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje>, *začārtvati nesvrš.*

<prez. *začārtvām*, pril. sad. *začārtvūci*, gl. im. -ānje>

△ *čāralac m* <G -aoca, N mn. -aoci>, *čāran prid.* <odr. -mī>, *čāratī*

nesvrš. <prez. *čārām*, pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje>, *čārka ž* <D L -rci,

G mn. -ā/-ī>, *čārānōst ž* <G -osti, I -osti/-ošću>, *čāroban prid.* <odr. -

bnī>, *čārobnik m* <N mn. -īci>, *čārobnīstvo sr*, *čārobnōst ž* <G -osti, I -

osti/-ošću>, *čārobnjāk m* <G *čārobnjāka*, N mn. *čārobnjāci*>

čārobnjāstvo sr, *čārojice ž mn*, *čārodija ž*

◇ *čōr* (ČDL); *čār* (Varaždin)

□ *čar* (RKKJ); *čār* (Varaždin)

◆ Od prasl. *čārb, *čārs 'čarolija, bajanje' (rus. *čary* <mn.>, polj. *czar*),

lit. *kēras* 'čar, čarolija', od ie. *k^wer- 'činiti, spravljati' (skr. *karōti* 'čini',

veš. *peri* 'uzrokovati', usp. i lit. *kiūti* 'činiti'). Slav. oblici korijena (*čar-

) upućuju na imensku izvedenicu s duljenjem (bsl. *kēr). Većina slav.

odraza izvodivo je iz prasl. o-osnove *čarb, ali u hrv. je zabilježena i i-

osnova *čar* <G jd. *čari*>, što bi mogao biti arhaizam. Prijevojna

duljina očekivana je u ie. korijenskoj imenici, a one su u bsl. u pravilu

odražene kao i-osnove. Prijevojna duljina očekivana je u ie.

korijenskoj imenici, a one su u bsl. u pravilu odražene kao i-osnove.

Odraz bi iste korijenske imenice moglo biti avest. *čārā* 'sredstvo'.

Izvorno značenje ie. korijena *k^wer- moglo je već imati magijske

konotacije, odnosno označivati djelovanje na udaljenost (magijskim

sredstvima).

◇ Skok I: 295, Gluhak 171f., Snój 79f., Slawski II: 114f., EIEC 362.

čārapa *ž* (18. st.)

△ *čārapār m* <G *čārapāra*>, *čārapārnica ž*, *čārapārstvo sr*, *čārapētina ž*

augm., *čārapica ž dem.*

◆ Balkanski turcizam (usp. ngrč. *tsourāpi*, bug. *čōrap*), od tur. *çorap*.

Hrv. oblik s *ča-* umjesto *čo-* postao je asimilacijom samoglasnika, no u

dijalektima postoji i *čōrapa*; ženski je rod u hrv. zbog toga što je starija

riječ za čarapu, *bjēčva* (od dalmat. *vītea, od lat. *vitta* 'vrpca'), bila ž.

roda. Turska je riječ posuđena iz arap. *ğāvrāb*, a to je iz perz. *gūrāb*

'čarapa'.

◇ Skok I: 295f., Gluhak 172, Škaljčić 164.

čārter *m* (20. st.)

△ *čārterer m*, *čārtirati dv.* <prez. *čārtirām*, pril. sad. -ajūci, pril. pr. -

āvši, gl. im. -ānje>

◆ Nova posudnica iz engl. *charter*, što je isprva značilo 'povelja, ugovor o najmu'. U engl. je ta riječ posuđena iz stfr. *chartre*, što je od lat. *chartula*, deminutiv od *charta* 'papir' (v. *kárta*).

◇ Snój 80, Chambers 161.

čas *m* <N mn. *časovi*> (13. st.)

△ *māločas pril. reg.*, *māločasnjī prid.*, *nāčas pril.*, *očas pril.*, *ōnčas pril.*,

zāčas pril.

△ *časak m* <G -ska, N mn. -sci>, *časimicē pril.*, *časiti nesvrš.* <prez. -

īm, pril. sad. -ēci, gl. im. -ēnje>, *časom pril.*, *časom pril.*, *časomicē pril.*,

časomican prid. <odr. -čnī>, *časovūt prid.* <odr. -ī>, *časovito pril.*

◇ *čas* (ČDL, Vrgada)

□ *čas* (RKKJ); *č'as* (Gola, Varaždin)

◆ Od prasl. *časъ 'vrijeme, vremensko razdoblje' (stsl. *časъ*, slov. *čas*,

rus. *čas*, polj. *czas*), stprus. *kīsmān* 'vrijeme'. Naizgled potpuna

podudarnost postoji u alb. *kohē* 'vrijeme', no u alb. valja pretpostaviti

drugi sufiks (**kēs-kā*); usporedba bsl. i alb. oblika upućuje na ie.

**kēsō*- ili **kēs,so*-. Potonja je rekonstrukcija vjerojatnija, jer

omogućuje izvođenje prasl. *časъ iz osnove koja je u glagolu *čājati

'čekati' (slov. dij. *čājati*), i, s drugim sufiksom, *čākatī (kajk. *čākatī*,

slov. *čākatī*, stčes. *čakatī*). Značenjska bi veza bila kao između **godъ*

(hrv. *gōd*) *gōdīna* i *ždatī 'čekati' (rus. *ždat'*). Druga je morućnost da

je *časъ izvedenica s prijevojnim duljenjem iz korijena *kes- 'ići'

(usp. *kās* 'vrsta konjskog hoda', češ. *časat* 'brzo hodati'), s razvitkom

značenja kao u lat. *annus* 'godina' < **atnos*, usp. skr. *átati* 'ide'.

◇ Skok I: 297f., Snój 80, Slawski II: 116f., Demiraj 221f.

časopīs *m* (19. st.)

△ *časopīsni prid.*

◆ Posudnica iz češ. *časopis*, gdje je riječ tvorena od *čas vrijeme* (v.

čas) i *psāt* 'pisati' (v. *pisati*), prema njem. *Zeit-schrift*.

◇ Skok I: 297.

čāst *ž* <I -i/čāšču> (12. st.)

△ *dočāsnik m* <V -īče, N mn. -īci>, *zāčasnī prid.*

△ *časčāvati nesvrš.* <prez. *časčāvām*, pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje>

časnā ž <D L -i, D mn. -ama>, *časnik (časnik) m* <N mn. -īci>

časnost ž <G -osti, I -osti/-ošću>, *časništvo sr zb.*, *časnan prid.* <odr. -

snī>, *časiti dv.* <prez. -īm, pril. sad. *časčēci*, pril. pr. -īvši, prid. trp.

časčen, gl. im. *časčēnje*>

◇ *čāst* (Senj); *č'ast* (Vrgada); *čōst* (ČDL)

□ *čast*, *čest* (RKKJ); *čāst* (Varaždin)

◆ Od prasl. *čāstъ* <G *čāstī*>, (slov. *čāst*, rus. *čest'*, češ. *čest*). Još u prasl.

iz te je imenice izveden glagol *čāstīti 'častiti' (slov. *častiti*, strus.

čāstīti). Potpuna podudarnost postoji u skr. *citti*- 'uvid, misao', što je

izvedeno iz glagola *cētati* 'misliti' (usp. i latv. *šēist* 'misliti', sa

'smobile'). Ie. korijen je *k^weyt- 'smatrati, misliti' (v. *čitati*).

◇ Skok I: 298f., Gluhak 172f., Snój 80, LIV 341f.

čāša *ž* <G mn. *čāšā*> (13. st.)

△ *iščāšiti svrš.* <prez. -īm, pril. pr. -īvši, prid. trp. *iščāšen*, gl. im.

iščāšenje>, *iščāšenōst ž* <G -osti, I -osti/-ošću>, *iščāšenjāk m* <G

iščāšenjāka, N mn. *iščāšenjāci*>

△ *čāšast prid.* <odr. -ī>, *čāšetina ž augm.*, *čāšica ž dem. hip.*, *čāšičnī*

prid., *čāška ž* <D L -šci, G mn. -šākā/-ī>, *čāškast prid.* <odr. -ī>

čāšurina ž augm. pejor.

□ *čaša* (RKKJ); *č'asha* (Varaždin)

◆ Od prasl. *čāša 'posuda od izdubljenog komada drveta, čaša' (slov.

čāša, rus. *čāša*, polj. *czasza*), stprus. *kiosī* 'pehar'. Čini se da je prasl.

*čāša izvedenica dobivena duljenjem korijenskog samoglasnika od

korijena koji je u *česati 'grepsti'. Radilo se o primitivnoj izdubljenoj

posudi, izrađenoj od drva.

◇ Gluhak 173, Snój 80, Slawski II: 118.

čavao *m* <G *čavla*, N mn. -*vli*, G -*ālā*> (15. st.)

△ *záčavliiti* *svrš.* <prez. -*im*, pril. pr. -*ivši*, prid. trp. *záčavljen*>

△ *čavolār m*, *čavolārija ž*, *čavolárstvo sr*, *čavolēni prid.*, *čavolērica ž*, *čavolić m dem.*, *čavolina m augm.*

◆ Posuđeno iz tal. *chiavello*, što je deminutiv od *chiavo*. Ishodište je lat. *clāvus* 'klin, čavao'.

◇ Skok I: 300, DEI II: 896.

čavka *ž* <D L -*vci/-i*, G mn. -*ā/ī*> (16. st.)

△ *čāvčica ž dem.*, *čāvčič m dem.*, *čāvčij prid.*, *čāvkatī nesvrš.* <prez. -*ām*, pril. sad. -*ajūci*, gl. im. -*ānje*>

□ *čavka* (RKKJ)

◆ Od prasl. **čavŕka*, **kavŕka* 'ptica *Coloeus monedula*' (stčeš. *čavka*), ukr. dij. *čovka* (polj. *kawka*). Izvorno onomatopejska tvorba prema glasanju ptice.

◇ Skok I: 300, Slawski II: 119.

čavrljati *nesvrš.* <prez. -*ām*, pril. sad. -*ajūci*, gl. im. -*ānje*> (18. st.)

△ *pročavrljati* *svrš.* <prez. -*ām*, pril. pr. -*āvši*, prid. rad.

pročavrljao/pročavrljala ž

△ *čavrljalo sr i m*, *čavrljav prid.* <odr. -*ī*>

□ *čavrl'ati* (Gola)

◆ Ekspresivna tvorba, slična kao slov. *čebljāti*.

◇ Snoj 81.

čedo *sr* <G mn. *čēdā*> (13. st.)

△ *čēdan prid.* <odr. -*ī*>, *čēdānce sr hip.*, *čēdāšce sr dem. hip.*, *čēdnōst ž* <G -*osti*, I -*osti/-ošću*>, *čēdnjūk m* <N mn. -*āci*>

◇ (ČDL), Potvrđen pridjev *čēdan*

□ *čedo* (RKKJ) (Varaždin), Potvrđen pridjev *čēde,n*

◆ Od prasl. *čēdo* 'dijete' (stsl. *čędo*, rus. *čado*, stpolj. *czędo*); još u prasl. od te je riječi nastao pridjev **čędъnъ* (slov. *čęden*), prvobitno je značenje bilo 'nevin kao dijete'), i zbirna imenica **čędъ* 'djeca' (stsl. *čędъ* 'obitelj'), strus. *čadъ*, mak. dij. *čęt*). Najvjerojatnije je prasl. **čędo* posuđenica iz germ. **kinda-* 'dijete' (njem. *Kind*); slaganje je s germ. riječi potpuno, čak i u gramatičkom rodu, no mora se raditi o vrlo ranoj posuđenici, iz vremena prije prve palatalizacije. Postoji i mišljenje da je *čędo* naslijeđena riječ, izvedena iz korijena **čęti* 'začeti' (v. *záčęti*), no u tom slučaju nisu jasne akcentuacija (podrijetlo akuta) i tvorba riječi (sufiks **-do* nema usporednica u balt. i slav. jezicima).

◇ Skok I: 302, Gluhak 173, Snoj 81, Slawski II: 191, Kiparsky 22f.

čedomórstvo *sr* <G mn. *čędōmōrstāvā/-āš*>

△ *čędōmōrka*

◆ v. *čędo* i v. *umōriti*

čęgrtati (čagrtati) *nesvrš.* <prez. -*ām*, pril. sad. -*ajūci*, gl. im. -*ānje*> (19. st.)

△ *čęgrljati* (čagrljati) *nesvrš.* <prez. -*ām*, pril. sad. -*ajūci*, gl. im. -*ānje*>, *čęgrtājka ž* <D L -*ljci*, G mn. -*ā/ī*>, *čęgrtāš m* <G *čęgrtāša*>, *čęgrtav prid.* <odr. -*ī*>, *čęgrtavōst ž* <G -*osti*, I -*osti/-ošću*>, *čęgrtuša ž*

◆ Ekspresivna tvorba nejasnog podrijetla, usp.slično tvorenu onomatopeju *šęrgūtati*.

čęhulja *ž* "grančica sa zrnima na grozdu" <G mn. *čęhūljā*>

△ *čęhūljica ž dem.*

□ *čęfūla* (Vrgada); *čęhja*, *čęhnia*, *čęhūja* (ČDL)

□ *čęhula*, *čęhūla* (RKKJ)

◆ Etimologija nje posve razjašnjena; možda je od prasl. **čęxъbъ* 'pokrivalo' (rus. *čęxōl* 'pokrivalo', stčeš. *čęchl* 'krpa, plahta'), s hrv. sufiksom -*ulja*. Možda je etimološki podudarno i ime biljke *čęhulja* '*Myrrhis odorata*' iz porodice štitarki. Može biti i izvedenica iz osnovne koja je u *čęšati* (v.).

čęk *m* <G *čęka*, N mn. *čękovi*> (20. st.)

△ *ęuročęk m* <N mn. *ęuročękovi*>

△ *čękōvni prid.*

◆ Posuđenica iz engl. *check* (eventualno preko njem. *Check*). U engl. je osnovno značenje bilo 'kontrola, provjera' (jer su čekovi kao sredstvo plaćanja podložni kontroli banke). engl. *check* posuđeno je iz stfr. *eschec*, *eschac*, što je riječ orijentalnog podrijetla, a značila je 'šah' (o starijoj povijesti te riječi v. *šāh*). Iz značenja 'šah' razvio se smisao 'napad, nezgoda', potom 'naglo zaustavljanje' i 'provjera' (u 18. st., kada su banke počele izdavati čekove i kontrolirati njihovu vjerodostojnost).

◇ Gluhak 173, Snoj 82, Chambers 162.

čękati *nesvrš.* <prez. -*ām*, pril. sad. -*ajūci*, gl. im. -*ānje*> (14. st.)

△ *dōčęk m* <N mn. -*ęci*, G *dōčękā*>, *dōčękatī (se) svrš.* <prez. -*ām (se)*, pril. pr. -*āvši (se)*, prid. trp. *dōčękān*>, *dočękvalac m* <G -*aoca*, N mn. -*aoci*>, *dočękvatelj m*, *dočękvatī (se) nesvrš.* <prez. *dočękujęm (se)*, pril. sad. *dočękujūci (se)*, gl. im. -*ānje*>, *dōčka ž* <D L -*i*, G mn.

dōčękān/ī>, *išękfvatī nesvrš.* <prez. *išękfvajęm*, pril. sad. *išękfvajūci*, prid. trp. *išękfvān*, gl. im. -*ānje*>, *nāčękatī se svrš.* <prez. -*ām se*, pril. pr. -*āvši se*, prid. rad. *nāčękao se*>, *nāčękvatī se nesvrš.* <prez. *nāčękvān se*, pril. sad. -*ajūci se*, gl. im. -*ānje*>, *neočękvān prid.* <odr. -*ī*>, *neočękvānōst ž* <G -*osti*, I -*osti/-ošću*>, *očękvatī nesvrš.* <prez. *očękujęm*, pril. sad. *očękujūci*, prid. trp. *očękvān*, gl. im. -*ānje*>, *pōčęk m* <N mn. -*ęci*>, *pōčękatī svrš.* <prez. -*ām*, pril. pr. -*āvši*, prid. rad. *pōčękao*>, *popričękatī svrš.* <prez. -*ām*, pril. pr. -*āvši*, prid. rad. *popričękao*>, *pričękatī svrš.* <prez. *pričękām*, pril. pr. -*āvši*, prid. trp. *pričękān*>, *pričękvatī nesvrš.* <prez. *pričękujęm*, pril. sad. -*ajūci*, gl. im. -*ānje*>, *sāčękatī svrš.* <prez. -*ām*, pril. pr. -*āvši*, prid. trp. *sāčękan*>, *sačękvatī nesvrš.* <prez. *sačękujęm*, pril. sad. *sačękujūci*, gl. im. *sačękvānje*>

△ *čęka ž*, *čękāč m* <G *čękāča*>, *čękalac m* <G -*aoca*, N mn. -*aoci*>, *čękaōnica ž*, *čękatelj m*

□ *čękat* (Senj); *čękatī* (Vrgada); *čękot* (ČDL)

□ *čęk'ati* (Gola); *čękatī*, *čękatī* (RKKJ); *čękati* (Varaždin)

◆ Od prasl. **čękātī* (rus. *čękāt*), polj. *czękać*); osnova koja je u prasl. **čękātī* je prezentska osnova, a perfekatska osnova istog glagola (s prijevoinim *-*a-*) je u *čękatī* (slov. *čękatī*, bug. *čękam*, polj. dij. *czękać*, dluž. *cakaš*).

◇ Gluhak 173.

čękętati *nesvrš.* <prez. *čękečęm*, pril. sad. *čękečęci/-ajūci*, gl. im. -*ānje*> (20. st.)

△ *čękętalo sr*

◆ Onomatopeja, izvedena iz prasl. onomatopejskog glagola **čękātī*, **čękatī* 'udarati' (rus. *čękat*), polj. dij. *czękać*); usp.u Stulića *čęknti*. U ARj. nije zabilježeno.

◇ Slawski II: 123.

čękić *m* <G mn. *čękīciā*> (17. st.)

△ *čękičār m*, *čękičast prid.* <odr. -*ī*>, *čękičati dv.* <prez. -*ām*, pril. sad. -*ajūci*, pril. pr. -*āvši*, gl. im. -*ānje*>

◆ Riječ je zabilježena i u obliku *čękič* (ARj.). Posuđeno iz tur. *čękiç*.

◇ Skok I: 303, Škaljić 168.

čękinja *ž* <G mn. *čękīnjā*> (19. st.)

△ *maločękinjāši m mn* <N *maločękinjāš*>, *mngočękinjāši m mn* <N *mngočękinjāš*>

△ *čękinjav prid.* <odr. -*ī*>, *čękinjav prid.* <odr. -*ī*>, *čękinjavka ž* <G mn. -*ā/ī*>, *čękinjica ž dem.*

□ *šęčina* (ČDL)

□ *čętina*, *šętina* (RKKJ); *šęčtina* (Gola, Varaždin)

◆ Od starijega *čętina* 'gruba dlaka', što je iz prasl. **čętina* (mak. i češ. *čętina*), v. *čętka*

čelik *m* <G -a, mn. N -ici, G *čēlīkā*> (17. st.)

◆ Balkanski turcizam koji je posve istisnuo stariju riječ *ocal, ocao* (usp. bug. *čeliki*, grč. *tseliki*), od tur. *čelik*.

◆ Skok I: 304, Gluhak 174, Škaljić 168.

čelo *sr* <G mn. *čēlā*> (14. st.)

Δ *dōčēlnīk m* <V -īčē, N mn. -īci>, *náčēlnīk m* <V -īčē, N mn. -īci>, *prōčēlje sr, prōčēlnī prid., prōčēlnīk m* <V -īčē, N mn. -īci>, *prōčēlnīštvo sr* <G mn. -īčōā/-ā>, *sučēlni (se) svrš.* <prez. *sučēlīm (se)*, pril. pr. -īvši (se), prid. trp. *sučēljen*>, *sučēlicē pril. i prij., sučēljāvati (se) nesvrš.* <prez. *sučēljāvām (se)*, pril. sad. -ajūci (se), gl. im. -ānje>, *sučēlje sr, učēlak m* <G -lka, N mn. -lci, G *učēlākā*>, *záčēlje sr*

Δ *čelāšica ž, čēlce sr hip., čēlnī prid., čēlnīk m* <N mn. -īcī>, *čēlnīštvo sr, čēlce sr hip., čēoni prid.*

◆ *čelō* (ČDL, Senj, Vrgada)

□ *čelo* (RKKJ); *č'elo* (Varaždin)

◆ Od prasl. **čelō* <G *čēlese*> 'čelo, dio glave iznad očiju' (stsl. *čelo*, slov. *čelo*, rus. *čelo*, polj. *czolo*), lit. *kálnas* 'brežuljak', od ie. **kelh₂os*, **kelh₂nos* 'brežuljak' (lat. *collis*, grč. *kolónos* 'stup', stengl. *hyll*).

◆ Skok I: 304, Gluhak 174, Snój 82, Sławski II. 127f., EIEC 270.

čeljáde *sr* <G -ta, zb. *čēljād*> (16. st.)

◆ *čejadīn* (ČDL); *čē'ādē* (Vrgada)

□ *čelade* (RKKJ)

◆ Prasl. singulativ (**čeljade*) od zbirne imenice **čeljadb* (rus. *čeljad'*, češ. *čeled*), što je vjerojatno od istoga korijena kao i grč. *tēlos* 'četa, odred' (ie. **k^wel-*). V. *čovjek*.

čēljūst *ž* <I -i/-ušću> (14. st.)

Δ *čēljūsnī prid.*

□ *čelust, čēlust* (RKKJ)

◆ Od prasl. **čeljusto* (stsl. *čeljusto*, slov. *čeljúst*, rus. *čeljust'*, češ. *čelist*); stara složenica stara složenica od prasl. **čeljǫ* (vjerojatno stara zbirna imenica od *čēlo*, v.) i *ūsta* (v.).

◆ Gluhak 174f., Snój 82f., Sławski II. 136f.

čēmēr *m* (15. st.)

Δ *čēmēran prid.* <odr. -mī>, *čēmērika ž* <D L -ici>, *čēmēriti nesvrš.*

<prez. -īm, pril. sad. -rēci, gl. im. -rēnje>, *čēmernīk m* <N mn. -īci>

, *čēmerno pril., čēmernīak m* <G *čēmernjāka*, N mn. *čēmernjāci*>

□ *čēmer* (ČDL, Vrgada)

◆ *čemer, čmer* (RKKJ); *č'eme, r* (Varaždin); *č'e, mer* (Gola)

◆ Od prasl. **čemerǫ*, **čemerǫ* 'čemerika, *Veratrum album*' (slov. *čemerika* 'čemerika', strus. *čemerǫ* 'otrov', rus. dij. *čemer* 'glavobolja', polj. *czemierzycza* 'čemerika'), lit. *kēmeras* 'konoplja, *Eupatorium cannabinum*'. Ove bsl. riječi srodne su sa stvnjem. *hemera* 'čemerika', što upućuje na korijen **kemero-*; sigurno je taj korijen isprva označivao biljku (čemeriku, *Veratrum album*), potom je u dijelu slav. jezika značenje prošireno na tjelesne simptome koje izaziva ta biljka, a zatim je, metaforom, postalo značenje 'otrov' i 'tuga'. Oblik korijena **kemero-* navodi na značenje da je riječ o posuđenici iz nekog predindoeuropskog supstrata u srednjoj i istočnoj Europi.

◆ Skok I: 306, Gluhak 175, Snój 82f., Sławski II. 137f.

čēmpres *m bot.* 'stablo *Cypressus*' (17. st.)

◆ Posuđeno iz dalmatskoga odraza lat. riječi *cypressus*, što je od grč. *kypárisos*. Za grč. riječ vjeruje se da je posuđena iz semitskoga.

◆ Gluhak 175.

čēp *m* <G *čēpa*, N mn. *čēpovi*> (16. st.)

Δ *očēpiti svrš.* <prez. *očēpīm*, pril. pr. -īvši, prid. trp. *očēpljen*>, *očēpiti svrš.*

<prez. *očēpīm*, pril. pr. -īvši, prid. trp. *očēpljen*>, *očēpljen prid.*

<odr. -ī>, *očēpljivo prid.* <odr. -ī>, *očēpljivāc m* <G *očēpljivāca*>

, *očēpljivati nesvrš.* <prez. *očēpljūēm*, pril. sad. *očēpljūēci*, gl. im. -

ānje>, *prīčēpiti svrš.* <prez. *prīčēpīm*, pril. pr. -īvši, prid. trp.

prīčēpljen>, *raščēpiti svrš.* <prez. *raščēpīm*, pril. pr. -īvši, prid. trp.

raščēpljen>, *raščēpljivati (se) nesvrš.* <prez. *raščēpljūēm (se)*, pril. sad.

raščēpljūēci (se), gl. im. -*ānje*>, *záčēp m, začēpiti svrš.* <prez. *záčēpīm*,

pril. pr. -īvši, prid. trp. *záčēpljen*, gl. im. *záčēpljenje*>, *záčēpljenost ž*

<G -osti, I -osti/-ošću>, *záčēpljivati nesvrš.* <prez. *záčēpljūēm*, pril.

sad. *záčēpljūēci*, gl. im. -*ānje*>

Δ *čēpic m dem., čēpiti nesvrš.* <prez. -īm, pril. sad. -pēci, gl. im. -

pljenje>, *čēpnjak m* <N mn. -āci>, *čēpovina ž*

◆ *čēp* (ČDL, Senj, Vrgada)

□ *čep* (RKKJ); *č'e, p* (Gola)

◆ Od prasl. **čepǫ* <G *čepā*> i **čarpǫ* 'čep, zatvarač' (slov. *čep* <G *čepā*>, rus. dij. *čop*, češ. *čep*), latv. *cepure* 'pokrivalo'; hrv., slov. i češ. oblici upućuju na prasl. **čepǫ*, no na varijantu **čarpǫ* upućuju stčes. *čap* i bug. dij. *čap*. Značenje je isprva moglo biti 'odrezani komad drveta' (takvo je značenje zabilježeno npr. u bug. dij. *čep*). Vjerojatno od istoga korijena koji je u *štāp* (v.) < prasl. **ščarpǫ* <*(s) *kēp-* / *(s) *kēp-*.

◆ Skok I: 307, Gluhak 175, Snój 83, Sławski II. 147, Karulis 166f.

čēpati (se) *nesvrš.* <prez. *čēpām/čēpljēm (se)*, pril. sad. -

ajūci/čēpljūci (se), gl. im. -*ānje*> (17. st.)

Δ *čēpkati nesvrš.* <prez. -ām, pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje>, *čēpmuti*

svrš. <prez. *čēpnēm*, pril. pr. -īvši, imp. *čēpmi*, prid. rad. *čēpmuo*>

◆ Od prasl. **čepāti* 'naglo hvatati, kidati' (rus. dij. *čepāt'*, gub. dij. *čēpja* 'lomiti'). Ekspresivna tvorba koja vjerojatno potječe od istoga korijena koji je *čapati* (v.).

◆ Sławski II: 140.

čēpiti *nesvrš.* <prez. -īm, pril. sad. -pēci, gl. im. -pljenje> (19. st.)

◆ U ARJ ima *čēpiti se* u značenju 'maziti se', no nije sigurno je li to isti glagol. Od prasl. **čepiti* 'dugo negdje boraviti, klečati' (slov. *čepēti*, ukr. *čepity*). Dublja je etimologija nejasna.

◆ Snój 83, Sławski II: 144f.

čēpljez *m bot.* 'biljka brden, *Asphodelus*' (16. st.)

◆ U ARJ zabilježeno kao *čēpljēs*. Možda složenica od **čepǫ* 'odrezan komad drveta' (v. *čēp*) i glagolske osnove koja je u **lēsti* <prez. **lēzq*> 'penjati se, puzati' (v. *uljez*)

čēpkati *dv.* <prez. -ām, pril. sad. -ajūci, pril. pr. -āvši, gl. im. -

ānje> (18. st.)

Δ *iščēpkati svrš.* <prez. -ām, pril. pr. -āvši, prid. trp. *iščēpkān*>

, *počēpkati svrš.* <prez. -ām, pril. pr. -āvši, prid. rad. *pōčēpkao*>

, *pročēpkati svrš.* <prez. -ām, pril. pr. -āvši, prid. trp. *prōčēpkān*>

, *pročēpkāvati nesvrš.* <prez. *pročēpkāvām*, pril. sad. -ajūci, gl. im. -

ānje>, *raščēpkati svrš.* <prez. -ām, pril. pr. -āvši, prid. trp.

raščēpkān>, *záčēpkati svrš.* <prez. -ām, pril. pr. -āvši, prid. rad.

záčēpkao>, *záčēpkāvati nesvrš.* <prez. *záčēpkāvām*, pril. sad. -ajūci,

gl. im. -*ānje*>

Δ *čēprkalo sr i m, čēprknuti svrš.* <prez. *čēprknēm*, pril. pr. -īvši, imp.

čēprkni, prid. rad. *čēprknuo*>

◆ *čēparkūt* (ČDL)

□ *čēprlāti, čēprklāti* (RKKJ); *č'e, p'rkati* (Varaždin)

◆ Ekspresivna tvorba, slična glagolima *čūpati* (v.) i *čēpati* (v.).

čēpušati (se) *nesvrš.* <prez. -ām (se), pril. sad. -ajūci (se), gl. im. -

ānje> (19. st.)

Δ *čēpušnuti svrš.* <prez. *čēpušnēm*, pril. pr. -īvši, imp. *čēpušni*, prid.

rad. *čēpušnuo*>

◆ *čēpušāt* (ČDL)

◆ Ekspresivna tvorba, slična glagolima *čūpati* (v.) i *čēpati* (v.).

čērga *ž* <G mn. -ā'ī> (16. st.)

Δ *čērgār m* <G *čērgāra*>, *čērgāriti nesvrš.* <prez. *čērgārīm*, pril. sad. -

rēci, gl. im. -*rēnje*>, *čērgās m* <G *čērgāsa*>, *čērgāsiti nesvrš.* <prez.

čērgāsīm, pril. sad. -šēci, gl. im. -*rēnje*>

◆ Balkanski turcizam (usp. bug. *čērga* 'šator', alb. *čērgē* 'prostirač od

vune'). Riječ je isprva značila 'pokrivač, veliki komad tkanine'.

Posuđeno iz tur. *čērgē* 'mali šator', što bi mogla biti riječ romanskog

podrijetla (izvor bi bio lat. *sērica* 'svila').

◆ Skok I: 310, Škaljić 172.

čerupati *nesvrš.* <prez. -*am*, pril. sad. -*ajūci*, gl. im. -*anje*> (18. st.)

△ *čerupnuti*

□ *če,r'upati* (Varaždin)

česmina *ž bot.* 'stablo *Quercus ilex*' (19. st. U obliku *česvina* od 15. st.)

△ *česminovina* *ž*, *česvina* *ž*, *česvinšte* *sr*, *česvinjak* *m* <G *česvinjaka*, N mn. *česvinjaci*>

◇ *česmāna* (ČDL)

□ *česmigovina*, *česmigovina* (RKKJ)

◆ Prasl. **česmina* 'grm ili stablo s bodljikavim listovima' (slov. *česmin*, *česmina*, rus. *česmina*), zacijelo od istoga korijena koji je u *česati* (v. *česati*).

◇ Skok I: 314, Snaj 85, Vasmer III: 330.

čest¹ *ž* <I -*i/čěšču*> (12. st.)

△ *antičestica* *ž*, *pričest* *ž* <I -*sti/-šču*>, *pričesni* *prid.*, *pričesnik* *m* <V -*iče*, N mn. -*iči*>, *pričestiti* (se) *svrš.* <prez. *pričestim* (se), pril. pr. -*ivši* (se), prid. trp. *pričešćen*>, *pričeštivati* (se) *nesvrš.* <prez. *pričeščujem* (se), pril. sad. *pričeščujući* (se), gl. im. -*anje*>

△ *čestica* *ž*

◇ (ČDL), Potvrđena izvedenica *čestica*

□ *čest* (RKKJ)

◆ Od prasl. *čęstь* 'dio' (rus. *čast'*, češ. *část*), izvedeno odie. **kend-ti*, gdje je korijen **kend-* 'gristi, odlomiti' (u lit. je od istoga bsl. korijena **kend-* / **kand-* izvedeno *kandū* 'grizem', usp.i prasl. **kъrъ* (v. *kūs*, *kūstī*).

◇ Skok I: 298, Snaj 85, Sławski II: 192.

čest² *prid.* <odr. -*ī*, komp. *čęštī*> (13. st.)

△ *najčešće* *pril.*, *učestati* *svrš.* <prez. -*am*, pril. pr. -*āvši*, prid. rad. *učestao*> *ž* <G -*osti*, I -*osti/-ošču*>, *učestao* *prid.* <odr. -*lī*>

△ *čestār* *m* <G *čestāra*>, *čestika* (*česlika*) *ž* <D L -*i/-ici*>, *čestina* *ž*, *često* *pril.* <komp. *čęšće*, superl. *najčešće*>, *čestōca* (*čestōta*) *ž*, *čestōst* *ž* <G -*osti*, I -*osti/-ošču*>, *čestotni* *prid.*, *čestotnik* *m* <N mn. -*iči*>

◇ *čęst* (ČDL) (Senj), Potvrđen prilog *često*

□ *čest* (RKKJ)

◆ Od prasl. **čęstrь* 'gust, čest' (slov. *čęst*, rus. *častyj*, polj. *częsty* 'čest'). Izvorno značenje je zacijelo 'gust', usp. lit. *kimštas* 'napunjen, natrpan', od ie. **kem-* 'pritisnuti' (arm. *k'amel*), srvnjem. *hemmen* 'zadržati'). Isti je korijen u prijevornom stupnju -*o-* (iz perfekta) u *komiti* 'navaliti' (v. *okōmiti* se).

◇ Skok I: 313, Snaj 84, Sławski II: 194, Pokorny 555.

čestit *prid.* <odr. -*ī*> (14. st.)

△ *čestitār* *m* <G *čestitāra*>, *čestitāti* *dv.* <prez. *čestitām*, pril. sad. -*ajūci*, pril. pr. -*āvši*, gl. im. -*anje*>, *čestitka* *ž* <D L -*ici/-i*, G mn. -*tākā/-ītkī*>, *čestitōst* *ž* <G -*osti*, I -*osti/-ošču*>

◇ *čestit* (ČDL)

□ *čestit* (RKKJ)

◆ Od prasl. **čęstītrь* (slov. dij. *čestit*), što je izvedeno iz imenice **čęstō* 'dio' (v. *čęstrь*); 'čestit' je dakle onaj koji ima udjela (u vrlini, blagostanju). Glagol *čestitāti* ima usporednice u južnoslav. (slov. *čestitāti*, bug. *čestitjā*).

◇ Skok I: 298, Snaj 85, Sławski II: 192.

češalj *m* <G -*šlja*, N mn. -*šljevi*> (16. st.)

△ *očęšljati* *svrš.* <prez. -*am*, pril. pr. -*āvši*, prid. trp. *očęšljan*>, *počęšljati* (se) *svrš.* <prez. -*am*, pril. pr. -*āvši*, prid. trp. *pōčęšljan*>, *pročęšljati* *svrš.* <prez. -*am*, pril. pr. -*āvši*, prid. trp. *prōčęšljan*>, *pročęšljavati* *nesvrš.* <prez. *pročęšljāvām*, pril. sad. -*ajūci*, gl. im. -*anje*>, *raščęšljati* *svrš.* <prez. -*am*, pril. pr. -*āvši*, prid. trp. *raščęšljan*>, *raščęšljavati* *nesvrš.* <prez. *raščęšljāvām*, pril. sad. -*ajūci*, gl. im. -*anje*>, *zacęšljati* (se) *svrš.* <prez. *zacęšljām* (se), pril. pr. -*āvši* (se), prid. trp. *zacęšljan*>, *zacęšljānost* *ž* <G -*osti*, I -*osti/-ošču*>, *zacęšljavati* (se) *nesvrš.* <prez. *zacęšljāvām* (se), pril. sad. -*ajūci* (se), gl. im. -*anje*>

△ *čęšljāc* *m* <G *čęšljāca*>, *čęšljača* *ž* <G mn. *čęšljācā*>, *čęšljaōmica* *ž*, *čęšljār* *m* <G *čęšljāra*>, *čęšljast* *prid.* <odr. -*ī*>, *čęšljati* (se) *nesvrš.* <prez. -*am* (se), pril. sad. -*ajūci* (se), gl. im. -*anje*>, *čęšljīc* *m* dem., *čęšljīka* *ž* <D L -*ici*>, *čęšljuga* *ž* <D L -*uzi*>, *čęšljugovine* *ž* mn

◇ *čęšaj* (ČDL); *čęšalj* (Senj, Vrgada)

□ *čęšel*, *čęšel* (RKKJ); *č'e,še,l* (Varaždin)

◆ Od prasl. **čęsljь* 'češalj, četka' (slov. dij. *čęšelj*), gl. *čęsel*), izvedenica iz glagola **čęsāti*, v. *čęsati*.

◇ Skok I: 312, Sławski II: 174.

čęšanj *m* <G -*šnja*, N mn. -*šnji/-šnjevi*, G -*anjā/-šnjēvā*>

◇ *čęsan* (ČDL)

□ *čęsan*, *čęšen*, *čęšeñ* (RKKJ); *čęše,ñ* (Varaždin)

◆ Od prasl. **čęsnь* ili **čęsnь* (slov. *čęsen*, bug. *čęsn*), poimeničenog pridjeva izvedenog iz glagola **čęsāti* (v. *čęsati*); isti je korijen u *čęšnjak* (v.). v. *čęšnjak*.

◇ Skok I: 312, Snaj 84.

čęšati *nesvrš.* <prez. *čęšēm*, pril. sad. *čęšūci*, gl. im. *čęšānje*> (18. st., u obliku *čęsati* od 16. st.)

△ *očęhnuti* (se) *svrš.* <prez. *očęhnēm* (se), pril. pr. -*ūvši* (se), prid. rad. *očęhnuo* (se)>, *očęsati* (se) *svrš.* <prez. *očęšēm* (se), pril. pr. -*āvši* (se), prid. trp. *očęšām*>, *očęsāvati* (se) *nesvrš.* <prez. *očęšāvām* (se), pril. sad. -*ajūci* (se), gl. im. -*anje*>, *počęšati* (se) *svrš.* <prez. *počęšēm* (se), pril. pr. -*āvši* (se), imp. *počęši* (se), prid. trp.> *svrš.* <prez. *pōčęškām*, pril. pr. -*āvši*, prid. trp. *pōčęškām*>

△ *čęšer* *m*, *čęšerast* *prid.* <odr. -*ī*>, *čęškati* *nesvrš.* <prez. -*am*, pril. sad. -*ajūci*, gl. im. -*anje*>, *čęšnuti* (se) *svrš.* <prez. -*nēm* (se), pril. pr. -*ūvši* (se), imp. *čęšni* (se), prid. rad. *čęšnuo* (se)>

◇ *čęšāt* (se) (ČDL, Senj); *čęātī* (se) (Vrgada)

□ *čęsati* (se) (RKKJ); *č'e,sati* (se,) (Varaždin)

◆ Od prasl. **čęsati* 'grestiti, strugati, čęšati' (stsl. *čęsati*, slov. *čęsati*, rus. *čęsāt'*, polj. *czesać*); suglasnik -*š-* je u hrv. zamijenio **-s-* pod utjecajem 2. jd. prez. **čęšęši*, vjerojatno je od istoga korijena u prijevornom stupnju **-o-* lit. *kąsti* 'kopati' i *kašyti* 'strugati'. Ove su bsl. riječi izvodiive iz ie. **kes-* / **kos-* / **ks-* 'čęšati, čęsljati' (het. *kiszi* 'čęšlja', grč. *ksein* 'strugati'), v. *kosa'*.

◇ Skok I: 312, Snaj 84, Sławski II: 172f., Pokorny 585f., LIV 317.

čęšlika (*čęšljika*) *ž* "Scandix Pecten" <D L -*ici*> (18. st.)

◆ v. *čęšaticęšlikovina* *ž*

čęšnjāk *m* <G *čęšnjāka*> (18. st.)

△ *čęšnjāca* *ž*, *čęšnjāka* *ž* <D L -*aci*>, *čęšnjārka* *ž* <D L -*rci/-ki*, G mn. -*ā/-ī*>, *čęšnjākovka* *ž*, *čęšnjōvka*

◇ *čęšnjj* (Senj)

□ *čęšnak*, *čęšhak* (RKKJ); *č'e,šňak* (Gola); *čę,šňak* (Varaždin)

◆ Od prasl. **čęsnakь* '*Allium sativum*' (rus. *čęsnok*, polj. *czosnek*), od istoga korijena koji je u glagolu *čęšati* (v.). Značenjska je veza u tome što se reznjevi čęšnjāka mogu trgati, 'čęsati', usp.i *čęsnь*. Izvođenje naziva za 'čęšnjak' iz ovoga korijena ima usporednicu u keltskom, usp. stir. *caimen* 'čęšnjak' < kelt. **kasninā*.

◇ Skok I: 312, Snaj 84, Sławski II: 175f., Matasovičs. v. **kasninā*.

čęta *ž* <G mn. *čętā*> (15. st.)

△ *čętmī* *prid.*, *čętmik* *m* <V -*iče*, N mn. -*iči*>, *čętmikovati* *nesvrš.* <prez. -*kujēm*, pril. sad. -*kujūci*, gl. im. -*anje*>, *čętmīštvo* *sr*, *čętovati* *nesvrš.* <prez. *čętujēm*, pril. sad. -*tujūci*, gl. im. -*anje*>

◇ *čęta* (ČDL)

□ *čęta* (RKKJ); *č'ęta* (Varaždin)

◆ Od prasl. **čęta* 'par, odred' (slov. *čęta*, rus. *čętā* 'par', češ. *čęta* 'postrojba'); ukoliko je značenje u ruskom ('par') prvotno, riječ **čęta* mogla bi sadržavati isti korijen **kęvet-* koji je u ie. **kęvetores* 'četiri'; međutim, čini se da je značenje 'odred vojnika' pripisivo već praslavenskomu, a značenje koje je u ruskom moglo bi predstavljati sužavanje izvornoga značenja (na sličan način, u hrv. *pār* ne znači nužno 'dva predmeta ili osobe', već može značiti i 'nekoliko'). Također treba primijetiti da se **čęta* redovito odnosi na skupine ljudi, a ne predmeta ili životinja (u tom smislu i stir. *čęta* 'odred'). Stoga se **čęta* povezuje i s lat. *caterva* 'odred' i stir. *ceithern* 'odred vojnika', no ova potonja riječ vjerojatnije dolazi od lat. *quaterna* 'grupa od četiri vojnika', dok lat. *caterva* ima vokalizam -*a-* koji je teško objasniti (usp. i umbr. *kateramu* 'okupljamo se, congregamini').

◇ Skok I: 314, Snaj 85, Sławski II: 178, Vasmer III: 330, Vendryès C-58.

četina *ž* (16. st.)

▴ *četinār* *m*, *četinast* *prid.* <odr. -ī>, *četinās* *m*, *četinjača* *ž*
▣ *četina* (RKKJ)

◆ od starijeg *ščetina*, *šetina*, v. *čēta*.

♠ Skok I: 316f.

četiri *br.* <G *četiriju*, D *četirma/četirima*> (13. st.)

▴ *čevérac* *m* <G -rca, N mn. -rci, G *čēvērācā*>, *čēvēri* (*čēvōri*) *prid.*
br. (*čēvēre čēvēra čēvēro* (*čēvēro*) *sr zb. br.*, *čēvērci* *m* *mm* <G mn. -*rākā*>, *čēvērica* *ž*, *čēvērina* *ž*, *čēvēorka* *ž* <D L -rci, G mn. -*rākā/-ī*>, *čēvēormi* *prid.*, *čēvērti* *ž*, *čēvērtāk* *m* *br.* <G *čēvērtāka*, N mn. *čēvērtāci*>, *čēvērast* *prid.* <odr. -ī>, *čēvērti* *prid. br.*, *čēvērtica* *ž*, *čēvērtina* *ž* <G mn. *čēvērtinā*>, *čēvērtinka* *ž* *br.* <G mn. -*ā/-ī*>

▣ *čētre* (Senj); *čētri* (ČDL, Vrgada)
▣ *četeri*, *čētri*, *čīri*, *šīri* (RKKJ); *čē, t'iri* (Varaždin)

◆ Od prasl. **četyre*, **četyre* (stsl. *četyre*, slov. dij. *četyre*, rus. *четыре*, polj. *cztery*), lit. *keturi*; hrv. oblik dolazi od prasl. **četyre*, dok je varijantu **četyre* potrebno pretpostaviti zbog polj. *cztery*, slov. *štirje*, itd. Izvedenice *čēvēro*, *čēvēoro* također su praslavenske (prasl. **čēvēro*, **čēvēoro*, usp. strus. *čēvēro*, *čēvēoro*, polj. *czworo*), kao i redni broj **čēvērtis* (strus. *čēvērtij*, spopolj. *czwartij* usp. i lit. *ketvirtas*), iz kojega je izvedeno ime četvrtoga dana u tjednu (prasl. **čēvērtkēs* usp. strus. *čēvērtkēs*, slov. *četrtak*). Bsl. **ketūres* 'četiri' solazi od ie. **k^wetwores* (skr. *catvāras*, lat. *quattuor*, grč. *téttares*).

♠ Skok I: 317f., Snaj 741, Sławski II: 179ff., Pokorny 643f., EIEC 401.

ČETIRI- kao prvi dio složenih brojeva i od njih izvedenih imenica [*četiristoti*; *četiristotina*]

◆ v. *četiri*

četka *ž* <D L -i, G mn. -*tākā/-ī*> (19. st.)

▴ *iščetkati* *svrš.* <prez. -*ām*, pril. pr. -*āvši*, prid. trp. *iščetkām*>, *očetkati* *svrš.* <prez. -*ām*, pril. pr. -*āvši*, prid. trp. *očetkām*>

▴ *čētkār* *m*, *čētkast* *prid.* <odr. -ī>, *čētkati* *nesvrš.* <prez. -*ām*, pril. sad. -*ajūci*, gl. im. -*ānje*>, *čētkica* *ž* *dem.*

◆ Od prasl. **svčetska*, izvedenice iz **svčets* 'četka' (slov. rus. *šetina*, *šetka*, polj. *szczołka*). Oblik s početnim *š-* zabilježen je u hrv. *šetina* i u prezimenu *Šetinec*. U većini je hrv. govora početno *š-* nestalo disimilacijom ispred *č* (slično u bug. *četina*). Polapski *sacēt* 'četka' pokazuje da je prasl. riječ sadržavala poluglas, stoga je vrlo vjerojatna usporedba s lit. *šūkos* <mn.> 'češalj', latv. *suka* 'češalj'. Dalja usporedba sa skr. *šūkas* 'bodljika' nije vjerojatna zbog razlike u vokalizmu.

♠ Skok 316f., Snaj 721, Vasmer III: 450f., Karulis 954f.

četrdēsēt *br.* (15. st.)

▴ *čētrdesētak* *m* *br.* <*najičeše* indekl.>, *čētrdesetēri* (*čētrdesetōri*) *prid.*
br. (*čētrdesetēre čētrdesetēra čētrdesētica* *ž*, *čētrdesētina* *ž*, *čētrdesētica* *ž*, *čētrdesetōrica* *ž*, *čētrdesētero* *sr zb. br.*)

▣ *čētrdesēt* (Senj, Vrgada); *čētrdesēt* (ČDL)
▣ *čētardeşet*, *čēterdeşet*, *čētrdeşet* (RKKJ); *č'e, trde, se, t* (Varaždin)

◆ Od prasl. **četyre desęte* (slov. *štirideset*, češ. *štyřicet*); v. *četiri* i v. *dęset*.

♠ Snaj 741, Sławski II: 179ff.

ČETRDESETO- prvi dio riječi s tim osnovnim značenjem:

četrdesetak, oko četrdeset [*čētrdeset(o) godišnjak*; *čētrdesetodnevi*]

◆ v. *čētrdeset*

četinaēst *br.* (15. st.)

▴ *čētrmaestērac* *m* <G -rca, N mn. -rci>, *čētrmaestēri* (*čētrmaesteri*, *čētrmaestōri*) *prid. br.* (*čētrmaestēre čētrmaestēra čētrmaestero* (*čētrmaestoro*) *sr zb. br.*, *čētrmaestica* *ž*, *čētrmaestōrica* *ž*)

◆ Od prasl. **četyre na desęte* (slov. *štirnajst*, rus. *četyrjadcat'*, češ. *čtrnáct*), v. *četiri* i v. *dęset*.

♠ Snaj 741, Sławski II: 179ff.

ČETVERO- kao prvi dio složene riječi znači . 1. da je nešto sastavljeno od četiri dijela [*čēvēročlan*] 2. da ima ili da traje četiri jedinice onoga što znači drugi dio [*čēvērolistan*] 3. da je izveden četiri puta [*čēvērodnevni*; *čēvērogođišnji*] 4. da je uvećan četiri puta [*čēvērostruk*]

▣ . *čēvēro* (ČDL, Senj, Vrgada)

▣ . *čēvēro* (RKKJ); *č'e, tve, ro* (Varaždin)

◆ Od prasl. **četvero* (rus. *четыре*, polj. *czworo*), v. *četiri*.

čēznuti *nesvrš.* <prez. -*nēm*, imp. *čēzni*, gl. im. *čēznūce*> (16. st.)

▴ *čēznuļiv* *prid.* <odr. -ī>, *čēznuļivōst* *ž* <G -osti, I -osti/-ošū>

čēznja *ž*, *čēznjiv* *prid.* <odr. -ī>, *čēznjivōst* *ž* <G -osti, I -osti/-ošū>

▣ *čēznut* (ČDL)

◆ Od prasl. **čeznoti* 'nestajati, oslabjeti, osjećati čežnju' (stsl. *čeznoti*, bug. *čezna* 'sahnuti', rus. dij. *čeznut* 'nestati', polj. *czeznać*); rekonstrukcija značenja ovoga glagola nije sigurna, budući da se posvjedočeni jezici ne slažu dobro. Od istoga korijena od kojega je kauzativ **kaziti*, v. *kāzna*.

♠ Skok I: 320f., Gluhak 178, Sławski II: 188.

čičak *m* <G -čka, N mn. -čci, G *čičākā*> (15. st.)

▴ *nāčičkati* (se) *svrš.* <prez. -*ām* (se), pril. pr. -*āvši* (se), prid. trp. *nāčičkām*>, *nāčičkāvati* (se) *nesvrš.* <prez. *nāčičkāvām* (se), pril. sad. -*ajūci* (se), gl. im. -*ānje*>

▴ *čičkav* *prid.* <odr. -ī>, *čičkav* *prid.*, *čičkavac* *m* <G -*ōvca*, N mn. -*ōvci*>

◆ Posuđeno iu tur. *çiçek* 'cvijet'.

♠ Škaljić 173.

čīgra *ž* <G mn. -*gārā/-ī*> *zool.*

◆ Zabilježeno i s naglaskom *čīgra* (ARj). Posuđeno iz mađ. *csiga* (u govorima je zabilježen i oblik *čīga*, tako je i u ARj).

♠ Skok I: 322..

čijī *zam.* (čija čijje (13. st.)

▴ *ičijī* *zam.*, *nēčijī* *zam.*, *nčijī* *zam.*, *svāčijī* *zam.*

▣ *čigōv* (Senj, Vrgada); *čihōv* (ČDL)

▣ *čij*, *čiji* (RKKJ); *č'iji* (Gola); *č'iji* (Varaždin)

◆ Od prasl. **čijb* 'čiji' (slov. dij. *čij*, rus. *чей*, polj. *czyj*), odnosna zamjenica tvorena od osnove upitne zamjenice **čb* (usp. čak. *čā*, stsl. *čb-to* 'što') i osnove odnosne zamjenice **jb* (skr. *yas*).

♠ Gluhak 178, Sławski II: 308f.

čīn *m* <N mn. *čīnovi/čīni jez. knjž.*> (13. st.)

▴ *nāčīniti* *svrš.* <prez. *nāčīnīm*, pril. pr. -*īvši*, prid. trp. *nāčīnjen*>, *nezāčīnjen* *prid.* <odr. -ī>, *opčīniti* *svrš.* <prez. *opčīnīm*, pril. pr. -*īvši*, prid. trp. *opčīnjen*>, *opčīnjati* *nesvrš.* <prez. *opčīnjām*, pril. sad. -*ajūci*, gl. im. -*ānje*>, *opčīnjāvati* *nesvrš.* <prez. *opčīnjāvām*, pril. sad. -*ajūci*, gl. im. -*ānje*>, *ōpčīnjenōst* *ž* <G -osti, I -osti/-ošū>, *počīniti* *svrš.* <prez. *pōčīnīm*, pril. pr. -*īvši*, imp. *počīni*, prid. rad. *počīnio*>, *počīnilac* *m* <G -ioca, V -ioče, N mn. -ioci>, *počīnitelj* *m*, *podčīniti* *svrš.* <prez. *pōdčīnīm*, pril. pr. -*īvši*, prid. trp. *pōdčīnjen*>, *podčīnjāvati* (se) *nesvrš.* <prez. *pōdčīnjāvām* (Se), pril. sad. -*ajūci* (se), gl. im. -*ānje*>, *pōdčīnjenōst* *ž* <G -osti, I -osti/-ošū>, *podčīnjāvati* (se) *nesvrš.* <prez. *pōdčīnjūēm* (se), pril. sad. *pōdčīnjūūci* (se), gl. im. -*ānje*>, *prīčīn* *m*, *prīčina* *ž*, *prīčīniti* (se) *svrš.* <prez. *prīčīnīm* (se), pril. pr. -*īvši* (se), prid. rad. *prīčīnio* (se)>, *prīčīnjati* *nesvrš.* <prez. *prīčīnjām*, pril. sad. -*ajūci*, gl. im. -*ānje*>, *prīčīnjāvati* (se) *nesvrš.* <prez. *prīčīnjāvām* (se), pril. sad. -*ajūci* (se), gl. im. -*ānje*>, *raščīniti* *se* *svrš.* <prez. *raščīnīm* *se*, pril. pr. -*īvši* *se*, prid. trp. *raščīnjen*>, *raščīnjāvati* (se) *nesvrš.* <prez. *raščīnjāvām* (se), pril. sad. -*ajūci* (se), gl. im. -*ānje*>, *sačīniti* *svrš.* <prez. *sačīnīm*, pril. pr. -*īvši*, prid. trp. *sačīnjen*>, *sačīnjāvati* *nesvrš.* <prez. *sačīnjāvām*, pril. sad. -*ajūci*, gl. im. -*ānje*>, *učīnak* *m* <G -īnka, N mn. -īnci, G -ākā>, *učīnilac* *m* <G -ioca, N mn. -ioci, G -ilacā>, *učīnitelj* *m*, *učīniti* *svrš.* <prez. *učīnīm*, pril. pr. -*īvši*, prid. trp. *učīnjen*>, *učīniti* *se* *svrš.* <prez. *učīnīm* *se*, pril. pr. -*īvši* *se*, prid. trp. *učīnjen*>, *zāčīmba* *ž* <G mn. -*ā/-ī*>, *zāčīn* *m*, *zāčīniti* *svrš.* <prez. *zāčīnīm*, pril. pr. -*īvši*, prid. trp. *zāčīnjen*>, *zāčīnjati* *nesvrš.* <prez. -

njēm, pril. sad. -*njūci*, gl. im. -*ānje*), *začinjati* nesvrš. <prez. *zāčīnjām*, pril. sad. -*ajūci*, gl. im. -*ānje*>, *začinjavac* m <G -*āvca*, N mn. -*āvci*>, *začinjenost* ž <G -*osti*, I -*osti/-ošću*>

Δ *čimba* ž <G mn. *čīmbā/-ī*>, *čimbenik* m <N mn. -*īci*>, *čimi* ž i m mn, *čimidba* ž <G mn. -*dābā/-ī*>, *čililac* m <G -*ioca*, V -*ioče*, N mn. -*ioci*>, *čimitelj* m, *činiti* nesvrš. <prez. -*īm*, pril. sad. -*nēci*, gl. im. -*njēnje*>, *činiti se* nesvrš. <prez. *čīnīm se*, pril. sad. *čīnēci se*>

◇ *čim* (ČDL)

□ *čim* (RKKJ); *čim* (Varaždin)

◆ Od prasl. **čim* 'djelo, poredak' (stsl. *čimъ*, rus. *čin* 'obred', polj. *czyn* 'djelo'); izgleda da je prvotno značenje 'poredak' (kao u rus. *čim*). Izvor je ie. **k^wey-*/**k^woy-* 'činiti, slagati' (grč. *poiein* 'činiti', skr. *cáyati*, *cinóti* 'uređuje, spravlja, skuplja').

◇ Skok I: 325f., Gluhak 178, Snój 87, Sławski II: 200.

činovnik m <G *činovnika*, N mn. *činovnici*> (19. st.)

Δ *činovničic* m dem. pejor., *činovništvo* sr

◇ *činovnik* (ČDL)

□ *činovnik* (RKKJ); *činovnik* (Varaždin); *činovnik* (Gola)

◆ Zacijelo posuđeno iz rus. *činovnik* 'naziv za državne namještenike do 1917.'. Izvorno iz istoga korijena koji je u *čin* (v.).

◇ Gluhak 178.

činjenica ž (19. st., *činjenje* je posvjedočeno od 17. st.)

Δ *pseudočinjenica* ž

Δ *činjeničan* prid. <odr. -*čnī*>, *činjeničar* m, *činjeničnost* ž <G -*osti*, I -*osti/-ošću*>, *činjeništvost* sr

◆ Izvedeno iz glagolske imenice *činjenje* od glagola *činiti* (v. *čin*); kalk. prema lat. *factum* i njem. *Tat*.

◇ Skok I: 326.

čio (čil) prid. <odr. *čīlī*> (16. st.)

Δ *čilo* pril., *čilost* ž <G -*osti*, I -*osti/-ošću*>

□ *čil* (RKKJ); *čilī* (Varaždin)

◆ Od prasl. **čilb* 'zdrav' (slov. *čil*, ukr. *čily*, češ. *čilý*); prvotno je značenje 'odmoren', jer **čilb* je tvoreno kao particip glagola **čiti* 'odmoriti se' (v. *pōčimuti*), od ie. korijena **k^wey-* 'odmarati se' (lat. *quiēs* 'odmor', itd.).

◇ Snój 87, Sławski II: 199.

čioapa ž "Apus, Cypselus Apus" (18. st.)

◆ Preko dalmat. **čelpa* posuđeno iz grč. *kýpselos* 'Hirundo riparia'.

◇ Skok I: 327.

čipka ž <DL -*pci/-i*, G mn. -*pākā/-ī*> (17. st.)

Δ *čipčica* ž dem., *čipkan* prid. <odr. -*ī*>, *čipkàrica* ž, *čipkàrstvo* sr, *čipkast* prid. <odr. -*ī*>, *čipkati* nesvrš. <prez. -*ām*, pril. sad. -*ajūci*, gl. im. -*ānje*>, *čipkica* ž dem. hip.

◆ Posuđeno iz mađ. *csipke*.

◇ Skok I: 327, Snój 87.

čir m <N mn. *čirovi/čirevi*> (17. st.)

Δ *čirast* prid. <odr. -*ī*>, *čirās* m <G *čirāsa*>, *čirav* prid. <odr. -*ī*>, *čiravac* m <G -*āvca*, N mn. -*āvci*>, *čiravost* ž <G -*osti*, I -*osti/-ošću*>, *čirić* m dem.

□ *čirjak*, *čir* (Senj); *čir* (ČDL)

◇ *čir*, *čirjak* (RKKJ); *čir* (Varaždin)

◆ Zabilježeno i s naglaskom *čir* (ARj). Od prasl. **čirь* (slov. *čir*, rus. *čirj*, polj. *czyrek*); dublja je etimologija nesigurna, ali moguća je veza s grč. *skirrós* 'tvrd'. Snojevo izvođenje iz korijena **k^wey-* 'činiti, slagati' (v. *čin*) semantički je neuverljivo.

◇ Skok I: 327, Gluhak 179, Snój 87, Vasmer III: 341, Sławski II: 203f.

čist prid. <odr. -*ī*, komp. *čīšči/čīstijī*> (13. st.)

Δ *iščistii* svrš. <prez. -*īm*, pril. pr. -*īvši*, prid. trp. *īščīščen*>, *načistac* pril., *nāčisto* pril., *neprōčiščen* prid. <odr. -*ī*>, *neprōčiščenost* ž <G -*osti*, I -*osti/-ošću*>, *nerāščīščen* prid. <odr. -*ī*>, *nerāščīščenost* ž <G -*osti*, I -*osti/-ošću*>, *očīst* ž <I *ōčīsti/ōčīšču*>, *očīstii* (se) svrš. <prez. -*īm* (se), pril. pr. -*īvši* (se), prid. trp. *ōčīščen*>, *onečīstii* (se) svrš. <prez. *onečīstīm* (se), pril. pr. -*īvši* (se), prid. trp. *onečīščen*, gl. im. *onečīščenje*>, *onečīščenost* ž <G -*osti*, I -*osti/-ošću*>, *onečīštvāc* m <G *onečīštvāca*>, *onečīštvati* nesvrš. <prez. *onečīštvājēm*, pril. sad. *onečīštvājūci*, gl. im. -*ēnje*>, *pōčīstii* svrš. <prez. -*īm*, pril. pr. -*īvši*, prid. trp. *pōčīščen*>, *prečīstāc* m <G *prečīstāca*>, *prečīstii* svrš. <prez. -*īm*, pril. pr. -*īvši*, prid. trp. *prečīščen*>, *prečīštvati* nesvrš. <prez. *prečīštvājēm*, pril. sad. *prečīštvājūci*, gl. im. -*ānje*>, *prečīstāc* m <G *prečīstāca*>, *prečīstii* svrš. <prez. -*īm*, pril. pr. -*īvši*, prid. trp. *prečīščen*>, *raščīstii* (se) svrš. <prez. -*īm*, pril. pr. -*īvši*, prid. trp. *raščīščen*>, *raščīštvati* (se) nesvrš. <prez. *raščīštvājēm*, pril. sad. *raščīštvājūci*, gl. im. -*ānje*>

Δ *čīstac* m <G *čīstāca*, N mn. *čīstāci*, G *čīstācā*>, *čīstāc* m <G *čīstāca*>, *čīstīlac* m <G -*ioca*, V -*ioče*, N mn. -*ioci*>, *čīstīlica* ž, *čīstīlīste* sr, *čīstīlo* sr, *čīstīna* ž <G mn. *čīstīnā*>, *čīstīnōica* ž, *čīstīni* (se) nesvrš. <prez. -*īm* (se), pril. sad. -*rēci* (se), impf. *čīščāh* (se), prid. trp. *čīščen*, gl. im. *čīščēnje*>, *čīsto* pril. čest., *čīstōca* ž, *čīstōst* ž <G -*osti*, I -*osti/-ošću*>, *čīstōta* ž, *čīstīnac* m <G -*nca*, V *čīstīnāca*, N mn. -*nci*, G *čīstīnācā*>, *čīstīnstvo* sr

◇ *čīst* (ČDL, Senj, Vrgada)

□ *čīst* (RKKJ); *čīst* (Varaždin)

◆ Od prasl. **čīstrь* (stsl. *čīstrь*, slov. *čīst*, rus. *čīstij*, polj. *czysty*), lit. *skýstas* 'tekući', *skāistas* 'sajan', stprus. *skīstas* 'čisto'. Vjerojatno od participia **skīd-to* (s pravilnim duljenjem po Winterovu zakonu) od ie. glagolskog korijena **skeyd-* / **skīd-* 'lomiti, sjeći' (lat. *scindo*, *scindere*, grč. *skhízō*, *skhízei* 'cijepati'). Razvitak je značenja jasniji ako se pode od poljoprivredne prakse čišćenja površina za uzgoj žitarica sječom, krčenjem šume (usp. hrv. *čīstina* u značenju 'proplanak u šumi').

◇ Skok I: 328, Gluhak 179, Snój 88, Vasmer III: 342, Sławski II: 204f.

čitati nesvrš. <prez. -*ām*, pril. sad. -*ajūci*, prid. trp. *čītān*, gl. im.> (18. st., oblik *čīsti* zabilježen je od 13. st.)

Δ *dočūati* svrš. <prez. -*ām*, pril. pr. -*āvši*, prid. trp. *dōčītān*>, *dočūtavati* nesvrš. <prez. *dōčūtāvām*, pril. sad. -*ajūci*, gl. im. -*ānje*>, *iščūati* svrš. <prez. -*ām*, pril. pr. -*āvši*, prid. trp. *īščūtān*>, *iščūtavati* nesvrš. <prez. *īščūtāvām*, pril. sad. -*ajūci*, gl. im. -*ānje*>, *načūati se* svrš. <prez. -*ām se*, pril. pr. -*āvši se*, prid. trp. *nāčūtān*>, *nāčūtānost* ž <G -*osti*, I -*osti/-ošću*>, *nēčūtak* prid. <odr. -*tkī*>, *nēčūtānje* sr, *nēčūkost* ž <G -*osti*, I -*osti/-ošću*>, *nēčūtvō* prid. <odr. -*ī*>, *nēčūtvōst* ž <G -*osti*, I -*osti/-ošću*>, *nenāčūtānost* ž <G -*osti*, I -*osti/-ošću*>, *očūtāc* m <G *očūtāca*>, *očūati* svrš. <prez. -*ām*, pril. pr. -*āvši*, prid. trp. *ōčūtān*>, *očūtavati* nesvrš. <prez. *očūtāvām*, pril. sad. -*ajūci*, gl. im. -*ānje*>, *počūtānje* sr, *počūati* svrš. <prez. -*ām*, pril. pr. -*āvši*, prid. trp. *pōčūtān*>, *počūtavati* nesvrš. <prez. *pōčūtāvām*, pril. sad. -*ajūci*, gl. im. -*ānje*>, *spočūtavati* nesvrš. <prez. *spočūtāvām*, pril. sad. -*ajūci*, gl. im. -*ānje*>, *spōčūtmui* svrš. <prez. -*ēm*, pril. pr. -*ūvši*, prid. trp. *spōčūtmūt*>, *štīti* nesvrš. <prez. *štīm/štījēm*, pril. sad. *štēci/štījūci*, gl. im. *štēnje/štījēnje*>, *štīlac* m <G *štīlca/štīlca*, V -*ioče*, N mn. *štīoci*>, *štīvo* sr, *začūati se* svrš. <prez. -*ām se*, pril. pr. -*āvši se*, prid. trp. *zāčūtān*>, *začūtavati se* nesvrš. <prez. *zāčūtāvām se*, pril. sad. -*ajūci se*, gl. im. -*ānje*>

Δ *čūtāc* m <G *čūtāca*>, *čūtāci* prid., *čūtak* prid. <odr. -*tkī*>, *čūtalac* m <G -*aoca*, V -*aoče*, N mn. -*aoci*>, *čūtalo* sr i m, *čūtāncica* ž dem. hip., *čūtanka* ž <DL -*nci/-i*, G mn. -*anākā/-ī*>, *čūtānost* ž <G -*osti*, I -*osti/-ošću*>, *čūtaōica* ž, *čūtatelj* m, *čūtateljstvo* sr, *čūtko* pril., *čūtljivo* prid. <odr. -*ī*, komp. *čūtljivijī*>, *čūnickati* nesvrš. <prez. -*ām*, pril. sad. -*ajūci*, gl. im. -*ānje*>, *čūtlja* ž

◇ *čūat* (Senj); *čūati* (Vrgada); *štīti* (ČDL)

□ *čēti*, *čūati* (RKKJ); *čūati* (Varaždin)

◆ Od prasl. **čītati* (rus. *čītāt*, polj. *czytać*), lit. *skaityti* 'brojati'. Lit. primjer pokazuje izvorno značenje, jer prasl. **čītati* je intenzivno-iterativna tvorba od glagola **čīsti* 'brojati, računati' (stus. *čīsti* <prez. *čīsti* <prez. *čīsti*> 'brojati', usp. hrv. *štīvo* < **čīstivo*), od ie. **k^wey-* (skr. *cétati* 'opaža').

◇ Skok I: 329f., Gluhak 179f., Snój 88, Vasmer III: 343, Sławski II: 206f.

čitav *prid.* <odr. -ī> (15. st.)

◇ *čitav* (Vrgada)

□ *čitav* (RKKJ)

◆ Od prasl. **čitavъ* 'zdrav, cio' (ukr. dij. *čytavyj*, mak. *čitav*), od istoga korijena koji je u *čio* (v.).

◇ Gluhak 180, Sławski II: 217f.

čivkati *nesvrš.* <prez. -ām, pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje>

◆ Nije zabilježeno u ARj. Onomatopeja, podudarna slov. *čivkati*.

◇ Snój 88.

čizma *ž* <G mn. -zāmā> (16. st.)

△ *čizmār* *m* <G *čizmāra*>, *čizmārija* *ž*, *čizmārstvo* *sr*, *čizmētina* *ž* *augm.* *pejor.*, *čizmica* *ž* *dem.*

◆ Balkanski turcizam (usp. bug. *čizem*, alb. *čizmë*) iz tur. *çizme*. Ulogu posrednika u hrv. je moglo odigrati i mađ. *czizme*, što je također iz turskoga.

◇ Skok I: 331, Gluhak 180, Škaljić 178, Snój 88.

člân *m* <N mn. *člânovi*> (13. st.)

△ *iščlaniti* (se) *svrš.* <prez. -īm (se), pril. pr. -īvši (se), prid. trp. *iščlanjen*>, *iščlanjivati* (se) *nesvrš.* <prez. *iščlanjujem* (se), pril. sad. *iščlanjujući* (se), gl. im. -ānje>, *jednočlan* *prid.* <odr. -ī>, *něčlan* *m* <N mn. *něčlanovi*>, *raščlaniti* *svrš.* <prez. *raščlanim*, pril. pr. -īvši, prid. trp. *raščlanjen*>, *raščlamba* *ž* <G mn. -ā>, *raščlambeni* *prid.*, *raščlanjenost* *ž* <G -osti, I -osti/-ošću>, *raščlanjivo* *prid.* <odr. -ī>, *raščlanjivac* *m* <G *raščlanjivāca*, N mn. *raščlanjivāci*>, *raščlanjivati* *nesvrš.* <prez. *raščlanjujem*, pril. sad. *raščlanjujući*, gl. im. -ānje>, *učlaniti* (se) *svrš.* <prez. *učlanim* (se), pril. pr. -īvši (se), prid. trp. *učlanjen*>, *učlanjivati* (se) *nesvrš.* <prez. *učlanjujem* (se), pril. sad. *učlanjujući* (se), gl. im. -ānje>

△ *članak* *m* <G -nka, N mn. -nci, G *člānākā*>, *članarina* *ž*, *člāncić* *m* *dem.*, *člānkast* *prid.* <odr. -ī>, *člankovit* *prid.* <odr. -ī>, *članstvo* *sr*

◇ *člon* (ČDL)

□ *član* (Varaždin); *člen* (RKKJ)

◆ Od prasl. **čelnъ* 'ud, dio neke cjeline, zglob' (rus. dij. *čelen'*, strus. *čelenskъ*, slov. *člèn*, *člèn*, polj. *człon*), usp. lit. *keljys* 'koljeno' i prasl. **kolēno* (v. *kōljeno*). Možda od istoga korijena kao i grč. *kōlon* 'ud' (ie. **kelH-*).

◇ Skok I: 331f., Gluhak 180, Sławski II: 125f., Vasmer III: 345, Frisk II: 60f.

člankonóžac *m* <G -šca, N mn. *člankonóšci*, G mn.

člankonóžāca>

◆ Složenica, v. *člân* i v. *nōga*

čmār *m* <N mn. *čmārovi*> (18. st.)

△ *čmāri* *prid.*

◆ Zabilježeno i s naglaskom *čmār* (ARj), što će biti starije. Podudarno slov. *čmār*, a dublja je etimologija nejasna. Skok povezuje s njem. *Schmer-bauch* 'trbušina', što ne izgleda vjerojatno.

◇ Skok I: 332, Gluhak 180.

čòban *m* <N mn. *čòbani*, G *čòbānā*> (17. st.)

△ *čobānac* *m* <G -nca, N mn. -nci, G *čòbānācā*>, *čòbānce* *sr* <G *čòbānceta*, zb. *čòbāncād*>, *čòbāncica* *ž* *dem.*, *čòbāncić* *ž* *dem.*, *čòbānija* *ž*, *čòbanin* *m* <N mn. *čòbani*>, *čòbaniti* *nesvrš.* <prez. -īm, pril. sad. -nēci, gl. im. -anjēnje>, *čòbanja* *ž*

◆ Balkanski turcizam (usp. alb. *çoban*, bug. *čòbán*), iz tur. *çoban*, što je iz perz. *šubān*.

◇ Skok I: 332, Škaljić 178.

čokoláda *ž* (19. st.)

△ *čòkolādni* *prid.*

◆ Preko njem. *Schokolade* i tal. *cioccolata* posuđeno iz šp. *chocolate*, kamo je riječ dospjela iz jezika nahuatl, kojim sug govorili Asteci. U tom jeziku *chocolatl* (*xocolatl*) je značilo 'napitak od kakaoa' (riječ za 'kakao' glasila je *choco*, a *latl* znači 'gorka voda').

◇ Snój 89, Chambers 167, Kluge 739.

čòkot *m* (18. st.)

◆ Posuđeno iz tur. *çotuk* 'korijen stabla na površini zemlje', možda ukršteno sa slav. **čokъ* 'komad drveta' (slov. *čok*, rus. *čok*).

◇ Skok I: 334, Škaljić 180, Snój 89.

čòpor *m* (18. st.)

△ *čòporativno* *pril.*, *čòporiti* (se) *nesvrš.* <prez. -īm (se), pril. sad. -rēci (se), gl. im. -rēnje>

◆ Posuđeno iz mađ. *csoport* 'krdo', prvotno 'krdo svinja').

◇ Skok I: 335, Gluhak 181.

čòpotac *m* <G *čòpóca*, N mn. *čòpóci*> *bot.*

čòrba *ž* <G mn. -ā/ī> (1. st.)

△ *čòrbast* *prid.* <odr. -ī>, *čòrbētina* *ž* *augm.* *pejor.*, *čòrbica* *ž* *dem.*, *čòrbuljak* *m* <G -ljka, N mn. -ljci> *dem.* *hip.*, *čòrburina* *ž* *augm.*

◆ Balkanski turcizam (bug. *čorbá*), alb. *çorbë*) iz tur. *çorba*, *şorba*, što je iz perz. *šurbā*, *šurbağ*.

◇ Skok I: 335, Škaljić 180, Snój 90.

čòvjek *m* <V *čòvječe*, N mn. *ljūdi*; u nazivu biljke bijeli čovjek, mn. *bijēli čòvjeci*, G *ljūdi*, D L I mn. *ljūdima*> (12. st.)

△ *nāčòvjek* *m* <N mn. *nādljūdi*>, *nāčòvječan* *prid.* <odr. -čnī>, *nāčòvječānski* *prid.*, *nāčòvječnost* *ž* <G -osti, I -osti/-ošću, G -osti, I -osti/-ošću>, *něčovjek* *m* <N mn. *něljūdi*> *pejor.*, *něčovječan* *prid.* <odr. -čnī>, *něčovječnost* *ž* <G -osti, I -osti/-ošću>, *něčovještvo* *sr*, *očòvječiti* (se) *svrš.* <prez. *očòvječim* (se), pril. pr. -īvši (se), prid. trp. *očòvječen*>, *prāčòvjek* *m* <N mn. *prāljūdi*>, *prāčòvječji* *prid.*, *prāljudski* *prid.*

△ *čòvječac* *m* <G -čca, N mn. -čci> *dem.* *hip.*, *čòvječan* *prid.* <odr. -čnī>, *čòvječānstvo* *sr*, *čòvječić* *m* *dem.*, *čòvječji* *prid.*, *čòvječnost* *ž* <G -osti, I -osti/-ošću>, *čòvječuljak* *m* <G -ljka, V -ljče, N mn. -ljci, G *čòvječuljākā*> *hip.*, *čòvjekov* *prid.*, *čòvještvo* *sr*, *čòvo* *m* <G -ljka, V -ljče, N mn. -ljci, G *čòvječuljākā*>, *čòvuljak* *m* <G -ljka, V *čòvuljče*, N mn. -ljci, G *čòvuljākā*> *hip.* *m* <G -ljka, V *čòvuljče*, N mn. -ljci, G *čòvuljākā*> *pejor.* *hip.*

◇ *čovik* (ČDL, Senj, Vrgada)

□ *človek*, *človik*, *čovek* (RKKJ); *č'love,k*, *č'ove,k* (Varaždin); *č'ovęk* (Gola)

◆ Od prasl. **čelovēkъ*, **čelovēkъ* (slov. *človek*, rus. *čelovék*, polj. *człowiek*). Ova je prasl. riječ svakako složenica, ali nije posve jasno što su joj sastavni dijelovi. Početni je dio vjerojatno isti kao u *čeljad* (prasl. zbirna imenica **čeljadъ*, odakle je i rus. *čeljad'*, češ. *čeled'*, itd.), ali dublja je etimologija toga elementa **čel-* nejasna. Neki u tome morfemu vide ie. korijen **k^wel-* kao u grč. *telos* 'odred'. Drugi je dio (prasl. **vēkъ*) zacijelo podudaran lit. *vaikas* 'dijete', no ponovno dublja etimologija te riječi nije poznata.

◇ Skok I: 336f., Gluhak 181, Snój 89, Sławski II: 131f.

čřčkati *nesvrš.* <prez. -ām, pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje>

△ *nāčřkati* *svrš.* <prez. -ām, pril. pr. -āvši, prid. trp. *nāčřkān*>

△ *čřčka* *ž* <G mn. *čřčākā/ī*>, *čřčkalo* *sr* *pejor.*, *čřčkarati* *nesvrš.*

<prez. -ām, pril. sad. -ajūci, gl. im. -ānje>, *čřčkarija* *ž*, *čřčkov* *prid.* <odr. -ī>, *čřčkavo* *pril.*, *čřčkica* *ž* *dem.*, *čřčmuti* *svrš.* <prez. -nēm, pril. pr. -ūvši, imp. *čřčni*, prid. rad. *čřčnuo*>

◆ Nema u ARj. Ekspresivna tvorba, vjerojatno iz korijena koji je u *čřta* (v.), s asimilacijom *c...č* > *č...č*; usp. i rus. *čerkát* 'brzo pisati', bug. *čòrkam* 'dupsti, gepsti'.
◇ Snój 91.

črēt *m* "močvarno mjesto, osobito u šumi" (18. st.)

△ *črētšite* *sr*

□ *čret* (RKKJ); *črēt* (Varaždin)

◆ Kajkavska riječ, rijetka u standardnom jeziku. Od prasl. *čertь* (slov. *čret*, rus. *čerēt*), od istoga korijena koji je u lit. *kirsti* 'rezati' (usp. *crtā*) ie. *ker- 'rezati' (grč. *keirein*). *Čret* je zacijelo isprva označavalo iskrceni dio šume.

čūba *ž* "usta, gubica" <G mn. *čūbā*> (18. st.)

△ *čūbāk* *m* <N mn. -*āci*>, *čūbast* *prid.* <odr. -*ī*>, *čūbav* *prid.* <odr. -*ī*>, *čūbica* *ž* *dem.*, *čūbonja*, *čūbonja* *m* *pejor.*

□ *čuba* (RKKJ); *č'oba* (Gola); *č'oba*, *č'uba* (Varaždin)

◆ Kajkavizam. Od prasl. **čuba*, **čupь*, **čubь* 'krijesta' (rus. dij. *čub*, polj. *czub*, polj. dij. *czuba*), ekspresivne tvorbe koje se ne podudaraju sasvim u slav. jezicima. Izvan slav. jezika slične riječi postoje u germanskome, usp. srvnjem. *schopf* 'krijesta, čuperak kose' (njem. *Schopf*), usp. i njem. *Schaub* 'snop (slame)'. Zajedno slav. i njem. riječi upućuju na korijen *(s)keub-, *(s)keup-, *(s)kup- (točna je rekonstrukcija nemoguća).

◇ Skok I: 346, Slawski II: 292, Kluge 740, EIEC 262.

čúcati *nesvrš.* <prez. -*īm*, pril. sad. -*čēci*, gl. im. -*čānje*> (16. st.)

△ *načúcati se* *svrš.* <prez. -*īm se*, pril. pr. -*āvši se*, prid. rad. *načúcao se*>, *pročúcati* *svrš.* <prez. -*īm*, pril. pr. -*āvši*, prid. rad. *pročúcao*>

△ *čúčanj* *m* <G -*čnja*, N mn. -*čnji*/čūčnjēvi, G -*ānjā*/čūčnjēvā, *čūčav* *prid.* <odr. -*ī*>, *čúčavac* *m* <G -*āvca*, N mn. -*āvci*>, *čúčēcke* *pril.*, *čúčēcki* *pril.*, *čúčke* *pril.*, *čūčnuti* *svrš.* <prez. -*nēm*, pril. pr. -*ūvši*, imp. *čūčni*, prid. rad. *čūčnuo*>

◇ *čūčū* (Senj); *čūčū* (ČDL); *čūčū* (Vrgada)

□ *čučati* (RKKJ); *čučati* (Vrgada)

◆ Od prasl. **čučati* 'stajati svinutih koljena, čučati' (bug. *čuća*, slov. dij. *čúcati*, češ. *čučeti*), ekspresivna tvorba nesigurne dublje etimologije. Moglo bi se povezati s imenicom *kūka* (v.), uz pretpostavku da se radi o asimilaciji od starijega **kučati* u značenju 'biti savijen (kao kuka)'.
◇ Bezlaj I: 90, Slawski II: 278.

čūdo *sr* <N mn. -*a*/čūdēsa, G *čūdā*/čūdēsā> (13. st.)

△ *iščūdāvati se* *nesvrš.* <prez. *iščūdāvām se*, pril. sad. -*ajūci se*, gl. im. -*ānje*>, *iščūdovati se* *nesvrš.* <prez. *iščūdūjēm se*, pril. sad. *iščūdūjūci se*, gl. im. -*ānje*>, *náčūditi se* *svrš.* <prez. -*īm se*, pril. pr. -*īvši se*, prid. rad. *náčudio se*>, *očūditi* *svrš.* <prez. -*īm*, pril. pr. -*īvši*, prid. trp. *očuden*>, *očūdovati* *nesvrš.* <prez. *očūdūjēm*, pril. sad. *očūdūjūci*, gl. im. -*ānje*>, *záčūditi* (se) *svrš.* <prez. -*īm*, pril. pr. -*īvši*, prid. trp. *záčuden*>, *záčudan* *prid.* <odr. -*dnī*>, *záčudnost* *ž* <G -*osti*, I -*osti*/ošču>, *záčudo* *pril.*, *záčudenost* *ž* <G -*osti*, I -*osti*/ošču>, *záčūdovati* (se) *nesvrš.* <prez. *záčūdūjēm* (se), pril. sad. *záčūdūjūci* (se), gl. im. -*ānje*>, *záčūdūjūci* *prid.*

△ *čūdāk* *m* <G *čūdāka*, V -*āce*, N mn. *čūdāci*>, *čūdākov* *prid.*, *čūdan* *prid.* <odr. -*dnī*>, *čūdāstvo* *sr*, *čūdesan* *prid.* <odr. -*snī*>, *čūdesnost* *ž* <G -*osti*, I -*osti*/ošču>, *čūdika* *ž* <D L -*ici*>, *čūditī* (se) *nesvrš.* <prez. -*īm* (se), pril. sad. *čūdēci* (se), gl. im. *čūdēnje*>, *čūdo* *pril.*, *čūdnost* *ž* <G -*osti*, I -*osti*/ošču>, *čūdnovāt* (*čūdnōvat*) *prid.* <odr. -*ī*>, *čūdnovāost* *ž* <G -*osti*, I -*osti*/ošču>, *čūdovišan* *prid.* <odr. -*šnī*>, *čūdovišnost* *ž* <G -*osti*, I -*osti*/ošču>, *čūdovište* *sr*

◇ *čūdo* (ČDL, Senj, Vrgada)

□ *čudo* (RKKJ); *č'udo* (Varaždin)

◆ Od prasl. **čūdo* <G **čūdesē*> (stsl. *čudo*, slov. *čūdo*, rus. *čūdo*, polj. *cuć*), od ie. složenice **kewh₁-dh₁*os 'ono što je dostupno osjetilima' (grč. *kydos* 'slava, uspjeh'). U grč. je samoglasnik y umjesto **eu-* analogijom prema *kydnos* 'slavan'. Korijen **kewh₁-* isti je kao u glagolu *čūti* (v.). U prasl. je od **čūdo* izveden glagol **čūditi*, **čūdesiti* 'biti zadivljen' (slov. *čūditi*, strus. *čūditi*, rus. dij. *čūdesit'*) i pridjev **čūdoьъ*, **čūdesьъ* 'čudan, zadivljujući' (slov. *čūden*, polj. dij. *cućosny*, itd.).

◇ Skok I: 339f., Snaj 92, Vasmer III: 351f., Slawski II: 278ff., Pokorny 587, EIEC 361, 418.

čūka *ž* <D L -*i*, G mn. *čūkā*>

△ *čūkast* *prid.* <odr. -*ī*>, *čūkās* *m* <G *čūkāsa*>

◆ Od prasl. **čuka*, **čukь* 'gora, stjenata uzvisina' (rus. dij. *čuk* 'vrh'). Slične riječi postoje i u baltiskome, lit. *čiukaras* 'ostra stijena', usp. bug. dij. *čukára* i srp. dij. *čūkara* 'ostra stijena'. Premda ima mišljenja da je riječ *čūka* posuđena iz predslavenskog supstrata (nema je na slav. zapadu), alb. *čukē* 'čuka' nije ilirski ostatak već posuđenica iz slavenskoga.

◇ Skok I: 340, Slawski II: 285.

čūkati *nesvrš.* <prez. -*ām*, pril. sad. -*ajūci*, gl. im. -*ānje*>

△ *čūknūt* *prid.* <odr. -*ī*> *pejor.*, *čūknuti* *svrš.* <prez. -*nēm*, pril. pr. -*īvoši*, imp. *čūkni*, prid. rad. *čūknuo*>

□ *čukati* (RKKJ); *č'ukati* (Varaždin)

◆ Onomatopejski glagol s usporednicom u bug. *čukat'*. U drugim slav. jezicima postoje slični glagoli koji znače 'proizvoditi nagle zvukove' (slov. *čūkati*, ukr. dij. *čūkaty*), usp. u hrv. dijalektima *čukati* 'pozivati kokoši glasom *ču*' (Skok). Izvorno bi *čūkati* mogao biti denominativni glagol od imenice **čukь* 'mlat' (usp. srp. dij. *čūk* 'mlat', bug. *čuk* 'mlat').

◇ Skok I: 340f., Slawski II: 286.

ČUKUN-, v. ŠUKUN-

čúlo *sr* <G -*a*>

△ *čūlan* *prid.* <odr. -*lnī*>, *čūlnost* *ž* <G -*osti*, I -*osti*/ošču>

◆ Nije zabilježeno u ARJ. Vjerojatno od prasl. **čūdo*, što je imenica izvedena sufiksom **-dlo-* (koji većinom označuje oruđa) iz glagola **čūti* (v. *čūti*). Druga je mogućnost da je hrv. *čúlo* poimeničeni particip sr. roda od glagola **čūti*, tj. da znači 'ono što je čulo', usp. polj. *czuły* 'revan, osjetljiv'.
◇ Skok I: 344f., Slawski II: 287f.

čūn *m* <N mn. *čūnovi*> (18. st.)

△ *čūnak* *m* <G -*nka*, N mn. -*nci*>, *čūnast* *prid.* <odr. -*ī*>

◇ *čūh*, *čūn* (ČDL); *čūn* (Senj)

□ *čum* (RKKJ)

◆ Od prasl. **čēlnь* 'plovilo iz izdubljenog drva' (slov. *čōln*, rus. *čēln*, polj. *czeln*), usp. lit. dij. *kelnas* 'tribarska lađa'. Čini se da treba poći od osnove **kel-* koja je značila 'panj, komad drveta', usp. sa sufiksom **-m-* umjesto **-n-* lit. *kėlmas* 'panj, stablo', stvnjem. *scaln* 'lađa'. Ie. korijen bi mogao biti **kelh₂-* 'sjeći' (kao u *klāti*, v.).
◇ Skok I: 342, Gluhak 182, Snaj 89f., Slawski II: 219f.

čūpati *nesvrš.* <prez. -*ām*, pril. sad. -*ajūci*, gl. im. -*ānje*> (17. st.)

△ *iščūpati* (se) *svrš.* <prez. -*ām* (se), pril. pr. -*āvši* (se), prid. trp. *iščūpān*>, *načūpati* (se) *svrš.* <prez. -*ām* (se), pril. pr. -*āvši* (se), prid. trp. *náčūpān*>, *očūpati* *svrš.* <prez. -*ām*, pril. pr. -*āvši*, prid. trp. *očūpān*>, *očūpavati* *nesvrš.* <prez. *očūpāvām*, pril. sad. -*ajūci*, gl. im. -*ānje*>, *počūpati* *svrš.* <prez. -*ām*, pril. pr. -*āvši*, prid. trp. *pōčūpān*>, *počūpavati* (se) *nesvrš.* <prez. *počūpāvām* (se), pril. sad. -*ajūci* (se), gl. im. -*ānje*>, *raščūpāno* *m* <G -*a*, N mn. -*nci*, G *raščūpānākā*> *hip.*, *raščūpati* (se) *svrš.* <prez. -*ām* (se), pril. pr. -*āvši* (se), prid. trp. *raščūpān*>, *raščūpavati* (se) *nesvrš.* <prez. *raščūpāvām*, pril. sad. -*ajūci*, gl. im. -*ānje*>

△ *čūp* *m* <N mn. *čūpovi*>, *čūpa* *ž*, *čūpč* *m* <G *čūpāca*>, *čūpānica* *ž*, *čūpast* *prid.* <odr. -*ī*>, *čūpav* *prid.* <odr. -*ī*>, *čūpavac* *m* <G -*āvca*, V -*āvce*, N mn. -*āvci*>, *čūpavoko* *m* <N mn. -*vci*>, *čūpavoljenje* *sr*, *čūpavost* *ž* <G -*osti*, I -*osti*/ošču>, *čūperak* *m* <G -*rka*, N mn. -*rci*, G *čūpērākā*>, *čūperan* *prid.* <odr. -*mī*>, *čūperast* *prid.* <odr. -*mī*>, *čūperav* *prid.* <odr. -*mī*>, *čūpica* *ž*, *čūpinjati* *nesvrš.* <prez. -*ām*, pril. sad. -*ajūci*, gl. im. -*ānje*>, *čūpka* *ž* <D L -*pci*, G mn. -*pākā*/-*ī*>, *čūpkast* *prid.* <odr. -*mī*>, *čūpkati* *nesvrš.* <prez. -*ām*, pril. sad. -*ajūci*, gl. im. -*ānje*>, *čūpmuti* *svrš.* <prez. *čūpnēm*, pril. pr. -*ūvši*, imp. *čūpni*, prid. rad. *čūpnuo*>

◇ *čūpat* (Senj); *čūpati* (Vrgada); *čūpot* (ČDL)

□ *čupati* (RKKJ)

◆ Ako je prvotno značenje 'vući za kosu', radi se o denominativnom glagolu izvedenom iz prasl. **čupь*, **čubь* (v. *čūba*). Moguće je da se u hrv. taj glagol ukrstio s odrazom **čūlpti* 'udarati' (ukr. *čovпты* 'udarati').
◇ Skok I: 342f., Gluhak 182, Slawski II: 221f.

čūti *dv.* <prez. *čūjēm*, pril. pr. *čūvši*, imp. *čūj*, prid. rad. *čūo/čūla ž*, prid. trp. *čūven*, gl. im. *čūvenje*> (13. st.)

△ **dōčuti** *svrš.* <prez. *-ujēm*, pril. pr. *-ūvši*, prid. rad. *dōčuo*>, **nāčuti** *svrš.* <prez. *nāčujēm*, pril. pr. *-ūvši*, prid. rad. *nāčuo*>, **nēčujan** *prid.* <odr. *-jñī*>, **nečūjnōst** *ž* <G -ostī, I -ostī/oščū>, **nečūven** *prid.* <odr. *-jñī*>, **nečūvenōst** *ž* <G -ostī, I -ostī/oščū>, **pōčuti** *svrš.* <prez. *-jēm*, pril. pr. *-ūvši*, prid. rad. *pōčuo*>, **prēčuti** *svrš.* <prez. *prēčujēm*, pril. pr. *-ūvši*, prid. rad. *prēčuo*>, **prōčuti** *se* *svrš.* <prez. *prōčujēm se*, pril. pr. *-ūvši se*, prid. rad. *prōčuo/prōčula se ž*>, **rāščuti** *se* *svrš.* <prez. (3. l. jd) *rāščuje se*, pril. pr. *-ūvši se*, prid. rad. (3. l. jd) *rāščulo se*>, **zāčuti** (se) *svrš.* <prez. *zāčujēm (se)*, pril. pr. *-ūvši (se)*, prid. rad. *zāčuo (se)*>

△ **čūjan** *prid.* <odr. *-jñī*>, **čūjnōst** *ž* <G -ostī, I -ostī/oščū>, **čūven** *prid.* <odr. *-ī*>

◇ **čūt** (ČDL); **čūt se** (Senj); **čūti** (Vrgada)

□ **čuti** (RKKJ); **č'uti** (Varaždin)

◆ Od prasl. *čūti (stsl. *čuti*, rus. *чут'*, polj. *czuć*), što je od ie. *(s)kewh₁- 'opažati' (lat. *cavēre* 'paziti', grč. *κοῦν* 'opažati', stvnjem. *scouwōn* 'gledati', njem. *schauen*, got. *haujan* 'čuti').

◇ Skok I: 344f., Gluhak 182, Snaj 93, Sławski II: 295f., LIV 507f., Pokorny 587f., BIEC 361, 418.

čūtura *ž* <G mn. *čūtūrā*> (18. st.)

△ **čūtūrās** *m* <G *čūtūrāša*>, **čūnurica** *ž* *dem.*

◆ Od tur. *çotra* 'mala drvena posuda za vodu'. Turska je riječ možda iz grč. *κοτύλη* 'lončić, vrčić'.

◇ Skok II: 248, Škaljić 182, Snaj 93.

čuvarkuća *ž* (19. st.)

◆ v. *čuvati* i v. *kuća*

čuvati (se) *nesvrš.* <prez. *čūvām (se)*, pril. sad. *-ajūci (se)*, gl. im. *-ānje*> (13. st.)

△ **načūvati se** *svrš.* <prez. *nāčūvām se*, pril. pr. *-āvši se*, prid. rad. *nāčūvao se*>, **dčūvanōst** *ž* <G -ostī, I -ostī/oščū>, **očūvati** (se) *svrš.* <prez. *očūvām (se)*, pril. pr. *-āvši (se)*, gl. im. *očūvānje*>, **prīčūva** *ž*, **prīčūvati** (se) *svrš.* <prez. *prīčūvām (se)*, pril. pr. *-īvši (se)*, prid. trp. *prīčūvān*>, **prīčūvni** *prid.*, **prīčūvnik** *m* <N mn. *-īci*>, **sačūvati** *svrš.* <prez. *sāčūvām*, pril. pr. *-āvši*, prid. trp. *sāčūvān*>, **učūvati** *svrš.* <prez. *učūvām*, pril. pr. *učūvāvši*, imp. *učūvaj*, prid. trp. *učūvān*>, **uščūvanōst** *ž* <G -ostī, I -ostī/oščū>, **uščūvati** *svrš.* <prez. *uščūvām*, pril. pr. *-āvši*, prid. trp. *uščūvān*>

△ **čūvār** *m* <G *čūvāra*>, **čūvāran** *prid.* <odr. *-rnī*>, **čūvārīna** *ž*, **čūvārīnica** *ž*, **čūvārīnōst** *ž* <G -ostī, I -ostī/oščū>

◇ **čūvār** (ČDL, Senj); **čūvāri** (Vrgada)

□ **čuvati** (RKKJ); **čūvati** (Varaždin)

◆ Od prasl. *čūvāti (slov. *čūvati*, ukr. *чувати*), što je iterativno-intenzivna tvorba od *čūti* (v.). Razvoj značenja je: 'opetovano čuti' > 'slušati' > 'paziti, čuvati' usp. lat. *tueor* 'opažati', *tūtus* 'siguran, očuvan')

◇ Skok I: 344, Snaj 93, Sławski II: 298.

čúvstvo *sr* <G mn. *čūvstāvā/-ā*> (13. st.)

△ **čūvstven** *prid.* <odr. *-ī*>, **čūvstvenōst** *ž* <G -ostī, I -ostī/oščū>, **čūvstvodovati** *nesvrš.* <prez. *čūvstvujēm*, pril. sad. *čūvstvujūci*, gl. im. *-ānje*>

◆ Preuzeto iz slav. *čuvstvo*, što je glagolska imenica izvedena iz glagola *čuti* (v. *čūti*) usp. slov. *čústvo*.

◇ Skok I: 344, Snaj 93.

čvákati *nesvrš.* <prez. *-ām*, pril. sad. *-ajūci*, gl. im. *-ānje*>

△ **čvāknuti** *svrš.* <prez. *-nēm*, pril. pr. *-ūvši*, prid. rad. *čvāknuo*>

◆ Zabilježeno i s naglaskom *čvákati* (ARj). Onomatopeja, izvedena iz uzvika *čvāk* 'zvuk koji nastaje pri udaranju'.

◇ Skok I: 345.

čvārīti *nesvrš.* <prez. *-īm*, pril. sad. *-rēci*, gl. im. *-rēnje*> (19. st.)

△ **čvāra** *ž*, **čvārak** *m* <G -rka, N mn. *-rci*, G *čvārākā*>, **čvārkača** *ž*, **čvrljiti** *nesvrš.* <prez. *-īm*, pril. sad. *-ljēci*, gl. im. *-ljēnje*>

◆ Ekspresivna tvorba postala od glagola *cvārīti* 'vrijeti, topiti mast' (v. *cmārīti*); usp. i češ. *škarit* 'topiti mast'.

◇ Snaj 75.

čvōr *m* <N mn. *čvōrovi*> (18. st.)

△ **čvōrast** *prid.* <odr. *-ī*>, **čvōrav** *prid.* <odr. *-ī*>, **čvōravōst** *ž* <G -ostī, I -ostī/oščū>, **čvōrčie** *m dem.*, **čvōrič** *m dem.*, **čvōrika** *ž* <D L -īci>, **čvōrina** *ž* *augm. pejor.*, **čvōrīšni** *prid.*, **čvōrīšte** *sr*, **čvōrmat** *prid.* <odr. *-ī*>, **čvōrmatōst** *ž* <G -ostī, I -ostī/oščū>, **čvōruga** *ž* <D L -uzi>, **čvōrugav** *prid.* <odr. *-ī*>

◆ Od prasl. (samo južnoslavenski) *čvōrb (slov. *čvōr*, bug. *чвор*); prema nekim mišljenjima *čvōr* je posuđenica iz hrv. Dalja je etimologija nesigurna. Ako je početno *čb- nastalo redukcijom od *čbe- kao u prasl. *čbtyre od *četyri, v. *čētīri*), tada je moguće da je *čvōr* od istoga korijena koji je u *kvāka* (v.).

◇ Skok I: 345, Gluhak 182f., Sławski II: 322.

čvfljati *nesvrš.* <prez. *čvfljām*, pril. sad. *-ajūci*, gl. im. *-ānje*>

△ **čvrljotina**

◆ Nije zabilježeno u ARj. Ekspresivna tvorba, zacijelo od istog korijena kao *rus.*, *čerknut* 'podcrtati'

čvřst *prid.* <odr. *-ī*, komp. *čvřšci*> (16. st.)

△ **očvřščivāč** *m* <G *očvřščivāča*>, **očvřščivati** *nesvrš.* <prez. *očvřščujēm*, pril. sad. *očvřščujūci*, gl. im. *-ānje*>, **očvřsnuti** *svrš.* <prez. *očvřsnēm*, pril. pr. *-ūvši*, prid. rad. *očvřsnuo*>, **prīčvřščivāč** *m* <G *prīčvřščivāča*>, **prīčvřščivati** *nesvrš.* <prez. *prīčvřščujēm*, pril. sad. *prīčvřščujūci*, gl. im. *-ānje*>, **prīčvřštīti** *svrš.* <prez. *prīčvřštīm*, pril. pr. *-īvši*, prid. trp. *prīčvřščēn*>, **učvřsnica** *ž*, **učvřščivāč** *m* <G *učvřščivāča*>, **učvřščivati** (se) *nesvrš.* <prez. *učvřščujēm (se)*, pril. sad. *učvřščujūci (se)*, gl. im. *-ānje*>, **učvřštīti** (se) *svrš.* <prez. *učvřštīm (se)*, pril. pr. *-īvši (se)*, prid. trp. *učvřščēn*, gl. im. *učvřščēnje*>

△ **čvřsnuti** *nesvrš.* <prez. *-nēm*, pril. pr. *-ūvši*, imp. *čvřšni*>, **čvřstīna** *ž*, **čvřštīti** *nesvrš.* <prez. *čvřštīm*, pril. sad. *čvřštīci*, gl. im. *čvřščēnje*>, **čvřstōca** *ž*

◇ **čvřst** (ČDL); **čvřst** (Vrgada)

□ **čvarst**, **čverst**, **čvrst** (RKKJ)

◆ Od prasl. *čvřstv 'snažan, tvrd, gust' (slov. *čvřst*, rus. *чврсты* 'tvrd', polj. *czerstwy*). U hrv. i slov. dogodila se metateza *črv-* > *čvr-*, očigledno još prije hrv. promjene *čr- > cr- (kao u hrv. *črv* spram slov. *črv*). Zacijelo treba poći od u-osnove *krt-tu-, od ie. korijena *kret- / *krt- (usp. skr. *krtsnā*- 'čitav', *krātu-* 'snaga', lat. *crassus* 'grub, gust'). Od istoga je korijena i hrv. *krūt* (v.). Ako se pretpostavi varijanta korijena *kert- / *kort- (tzv. 'Schwebeblaut'), moguće je da od istog korijena dolaze i germ. riječi poput got. *hardus*, njem. *hart* 'tvrd'. Manje je vjerojatna veza s korijenom *(s)ker- 'rezati' (lit. *kiršti*, itd.) od kojega je *črta* (v.).

◇ Skok I: 346, Gluhak 183, Snaj 94, Sławski II: 251f., Kluge 358.